

Samu Salonen ja Lasse Peltonen

MILTÄ LAADUKAS VUOROVAIKUTUS NÄYTTÄÄ VIHREÄN SIIRTYMÄN INVESTOINTI- HANKKEISSA?

Katsaus tutkimuskirjallisuuteen

Sitran muistio

© Sitra 2026

Miltä laadukas vuorovaikutus näyttää vihreän siirtymän investointihankkeissa? Katsaus tutkimuskirjallisuuteen

Kirjoittajat: Samu Salonen ja Lasse Peltonen Itä-Suomen yliopistosta.

Sitran työryhmä: Outi Haanperä, Elina Eerola, Henna Hiilamo, Hannu-Pekka Ikäheimo, Antti Lehtinen.

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-952-347-488-8 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 2737-1034 (PDF) www.sitra.fi

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi tuotettuja sisältöjä.

Sisällys

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
Sammanfattning	8
Summary	10
1. Johdanto: Hyväksyttävyyden haaste ja osallisuuden merkitys vihreässä siirtymässä	12
2. Laadukkaan vuorovaikutuksen tarkastelun lähtökohdat	14
2.1 Osallistumisen perustelut – mihin osallistumista tarvitaan?	14
2.2 Miten osallistumisen laatua voidaan jäsentää ja arvioida?	16
2.3 Miten vuorovaikutuksen laatu liittyy hankkeiden hyväksyttävyyteen?	18
3. Kirjallisuuskatsaus	21
3.1 Menetelmät, hakustrategia ja rajaukset	21
3.2 Aineiston kuvaus	24
4. Kirjallisuuskatsauksen tulokset	28
4.1 Laadukkaan ja merkityksellisen vuorovaikutuksen avaintekijät	28
4.2 Vuorovaikutuksen arviointiin käytetyt viitekehykset	32
4.3 Osallistumisen asteiden arviointi aineistossa	34
4.4 Osallistumisen tavanomaiset ja aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmät	37

5. Laadukkaan vuorovaikutuksen vaikutukset päätöksentekoon	41
5.1 Paikallistieto osana hankkeen tietopohjaa	41
5.2 Vaihtoehtojen kehittäminen ja suunnitelmien muutokset	42
5.3 Päätöksenteon legitimizeetti, luottamus ja sosiaalinen hyväksyttävyys	42
5.4 Konfliktien ja oikeudellisten valitusten ennaltaehkäisy	43
5.5 Vaikutusmekanismien tunnistaminen ja todentaminen	44
6. Ehdotus laadukkaan vuorovaikutuksen käytännön kriteereiksi vihreän siirtymän investointihankkeissa	46
7. Johtopäätökset	51
Lähteet	54
Liite 1. Sherry Arnsteinin (1969) kansalaisosallistumisen tikapuut -malli	62
Liite 2. IAP2-spektri (International Association for Public Participation 2024)	63

Esipuhe

Sitran tavoitteena on vauhdittaa Suomen talouden kasvua luonnon kanto-kyvyn rajoissa. Vihreän siirtymän investoinnit ovat tässä avainasemassa. Kun hankkeita on vireillä yhä enemmän, ne tulevat yhä useammin lähelle ihmisten arkea. Samalla hankkeiden suuri määrä ja monimutkaisuus koet-televat päätöksentekojärjestelmäämme. Siksi sillä, miten hankkeita viedään eteenpäin ja miten paikalliset ihmiset pääsevät mukaan valmisteluun, on entistä enemmän väliä.

Vuorovaikutuksesta puhutaan paljon, ja sen merkitys tunnistetaan laajasti. Usein jää kuitenkin epäselväksi, mitä laadukas vuorovaikutus oikeastaan tarkoittaa. Tässä raportissa selvitetään, miten tutkimuskirjalli-suuden perusteella voidaan määritellä ja jäsentää laadukasta vuorovaiku-tusta. Raportissa on käyty läpi tutkimuskirjallisuutta, joka käsittelee erityi-sesti pohjoismaisia tuuli- ja aurinkovoima-, vety- ja sähkönsiirtohankkeita. Katsauksen pohjalta on koottu kriteeristö, jonka avulla vuorovaikutuksen laatua voidaan sekä suunnitella että arvioida.

Julkaisu on osa Sitran koordinoimaa Vaikuttavaa vuorovaikutusta vihreissä investoinneissa -projektia. Projektin tavoitteena on vahvistaa kun-tien ja yritysten valmiuksia hyödyntää työkaluja, jotka parantavat vuoro-vaikutusta ja investointiprosessin laatua.

Muistio täydentää kunnille ja yrityksille kehitettyä vuorovaikutusmal-lia (Opas hyvään vuorovaikutukseen vihreissä investoinneissa – Vuorovai-kutusmalli kunnille ja yrityksille). Siinä missä vuorovaikutusmalli tarjoaa käytännön työkalun kuntien ja yritysten päättäjille, tämä muistio avaa tut-kimustietoa, johon laadukas vuorovaikutus voi nojata.

Kiitämme Itä-Suomen yliopiston tiimiä huolellista työstä. Toivomme, että muistio tavoittaa tutkijoiden ja asiantuntijoiden lisäksi kuntien viran-haltijat, päättäjät ja hanketoimijat ja auttaa heitä tunnistamaan, mihin vuorovaikutuksessa kannattaa kiinnittää huomiota.

12.10.2026

Outi Haanperä

Johtava asiantuntija

Sitra

Tiivistelmä

Maapallon ekologisen kantokyvyn kannalta välttämättömän vihreän siirtymän ja siihen liittyvien moninaisten investointihankkeiden vauhti voi joissain tilanteissa kaventaa kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Demokraattisissa yhteiskunnissa siirtymän onnistuminen edellyttää kuitenkin paitsi uusien energiateknologioiden käyttöönottoa, myös siirtymää tukevien politiikkatoimien ja investointihankkeiden hyväksyttävyyttä. Näin ollen kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja vihreän siirtymän hankkeiden vuorovaikutuksen laatua tulisi kehittää jatkossa entistä paremmin kansalaisdemokratiaa tukevaan suuntaan.

Tässä muistioissa keskitytään vihreän siirtymän hankkeiden osallistumisprosessien ja vuorovaikutuksen laatuun. Näitä voidaan pitää sekä demokraattisen osallistumisen että vihreän siirtymän hyväksyttävyyden osatekijöinä. Muistio perustuu useita tutkimusaloja kattavaan kirjallisuuskatsaukseen. Pohjoismaihin painotetun kirjallisuuskatsauksen aineisto sisälsi 78 tieteellistä lähdettä, jotka käsittelevät erityisesti uusiutuvaan energiaan (tuuli- ja aurinkovoimaan), vihreän vedyn tuotantoon ja sähkönsiirtoverkkoihin liittyviä investointihankkeita.

Tarkastellussa kirjallisuudessa laadukas vuorovaikutus jäsentyy seitsemän osatekijän kautta:

- 1. Vaikutusmahdollisuudet:** Osallistujien todellinen mahdollisuus vaikuttaa merkittäviin päätöksiin.
- 2. Osallistumisen ajoitus:** Jatkuva, varhaisessa vaiheessa aloitettu vuorovaikutus, joka on myös päätöksenteon kannalta oikea-aikaista.
- 3. Inkluisio:** Kaikilla vaikutusten kohteena olevilla tulisi lähtökohtaisesti olla mahdollisuus osallistua. Edustavuuden kannalta valta-asemien tunnistaminen ja tasoittaminen korostuvat.
- 4. Tiedon avoimuus ja saavutettavuus:** Tieto perustuu näyttöön ja jaetaan läpinäkyvästi kaikille saavutettavassa muodossa.
- 5. Tasavertaisuus:** Osallistujien kapasiteetit ja tarvittava tuki varmistetaan.
- 6. Jälkihoito:** Mahdollisuus muutoksenhakuun, päätösten seurantaan ja palautteeseen.
- 7. Luottamus:** Luottamusta rakennetaan henkilö- ja organisaatiotasolla muodollisissa ja epämuodollisissa kohtaamisissa.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan osoittaa, että laadukas vuorovaikutus parhaimmillaan vahvistaa päätöksenteon legitimitettä, monipuolistaa tehtävien päätösten tietopohjaa, lisää luottamusta, parantaa sosiaalista hyväksyttävyyttä sekä ehkäisee konflikteja ja oikeudellisia valituskierteitä. Laadukkaan vuorovaikutuksen toteutumiseen ei kuitenkaan yleensä riitä ainoastaan lainsäädännön vaatimukset täyttävä minimitaso osallistaminen. Vuorovaikutus tulisi nähdä jatkumona, jossa yksittäisten kuulemisten sijaan yhdistyvät muodolliset sääntelyn asettamat vaatimukset ja erilaiset epämuodolliset vuorovaikutustilanteet.

Kirjallisuudesta esiin nousseiden vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavien tekijöiden pohjalta laadittiin käytännönläheinen laadukkaan vuorovaikutuksen suunnittelua ja arviointia tukeva kriteeristö. Kriteeristö on suunnattu esimerkiksi vihreän siirtymän investointihankkeiden parissa työskenteleville kuntien viranhaltijoille, päättäjille ja hanketoimijoille.

Sammanfattning

Den gröna omställningen och de många investeringar som hör samman med den är nödvändiga för att vi ska kunna hålla oss inom planetens ekologiska bärförmåga. Investeringsprojektens höga tempo kan ändå i vissa situationer begränsa medborgarnas möjligheter att delta och påverka. I demokratiska samhällen kräver en lyckad omställning inte bara att ny energiteknik tas i bruk, utan också att politiska åtgärder och investeringar som stöder omställningen accepteras. Därför behöver medborgarnas deltagandemöjligheter och kvaliteten på dialogen i projekt inom den gröna omställningen utvecklas så att de i ännu högre grad stöder medborgardemokratien.

Denna promemoria fokuserar på kvaliteten i deltagandeprocesserna och dialogen i projekt inom den gröna omställningen. Dessa kan ses som faktorer som stärker både delaktigheten i det demokratiska deltagandet och acceptansen för den gröna omställningen. Promemorian bygger på en litteraturöversikt som omfattar flera forskningsområden. Materialet i översikten har en nordisk tyngdpunkt och består av 78 vetenskapliga artiklar. De behandlar särskilt investeringsprojekt i förnybar energi (vind- och solkraft), produktion av grön vätgas och elöverföringsnät.

I den granskade litteraturen beskrivs dialog av hög kvalitet genom sju delfaktorer:

- 1. Möjlighet att påverka:** Deltagarna har en verklig möjlighet att påverka betydelsefulla beslut.
- 2. Tidpunkt för deltagandet:** Dialogen är fortlöpande, inleds tidigt och sker vid rätt tidpunkt med tanke på beslutsfattandet.
- 3. Öppen och tillgänglig information:** Informationen är dokumenterad och delas öppet i en form som är tillgänglig för alla.
- 4. Inkludering och representativitet:** Utgångspunkten är att alla som berörs ska ha möjlighet att delta. För representativiteten är det viktigt att identifiera och jämma ut skillnader i maktpositioner.
- 5. Jämlikhet:** Deltagarnas förutsättningar och det stöd de behöver ska säkerställas.
- 6. Förtroende:** Förtroende byggs mellan människor och organisationer genom både formella och informella möten.
- 7. Uppföljning:** Det finns möjlighet att söka ändring, följa upp beslut och ge respons.

Litteraturöversikten visar att dialog av hög kvalitet stärker beslutsfattandets legitimitet, breddar kunskapsunderlaget för besluten, ökar förtroendet, förbättrar den sociala acceptansen och förebygger konflikter och återkommande rättsliga överklaganden. För att uppnå en dialog av hög kvalitet räcker det dock i allmänhet inte med ett deltagande på den miniminivå som lagstiftningen kräver. Dialogen bör i stället ses som en fortlöpande process där formella krav enligt regleringen kombineras med olika informella möten och samtal, i stället för att dialogen begränsas till enskilda höranden.

Utifrån de faktorer som enligt litteraturen påverkar dialogens kvalitet utarbetades praktiska kriterier som stöd för att planera och utvärdera dialog av hög kvalitet. Kriterierna riktar sig exempelvis till kommunala tjänsteinnehavare, beslutsfattare och projektaktörer som arbetar med investeringar inom den gröna omställningen.

Summary

The green transition and the many related investment projects are essential if we are to remain within the planet's ecological limits. However, the pace of the transition may in some situations limit citizens' opportunities to participate and have their say. In democratic societies, a successful transition requires not only the adoption of new energy technologies but also public acceptance of the policies and investment projects that support the transition. The quality of engagement and citizens' opportunities to participate in green transition projects should therefore be developed to provide even stronger support for participatory democracy.

This report focuses on the quality of participation processes and stakeholder engagement in green transition projects. These can be seen contributing both to inclusive democratic participation and to public acceptance of the green transition. The report is based on a literature review covering several fields of research. With an emphasis on the Nordic countries, the review examined 78 scientific articles, particularly on investment projects related to renewable energy (wind and solar power), green hydrogen production and electricity transmission networks.

In the literature reviewed, effective stakeholder engagement is structured around seven elements:

- 1. Opportunity to influence:** participants have a genuine opportunity to influence significant decisions.
- 2. Timing of participation:** engagement is continuous, begins at an early stage and takes place at the right time for decision-making.
- 3. Openness and accessibility of information:** information is evidence-based and shared transparently in a form that is accessible to everyone.
- 4. Inclusion and representativeness:** everyone affected should have an opportunity to participate. Representativeness requires power imbalances to be identified and reduced
- 5. Equality:** participants' capacity to take part and the support they need are ensured.
- 6. Trust:** trust is built between individuals and organisations in both formal and informal encounters.
- 7. Follow-up:** opportunities are provided to appeal, monitor decisions and give feedback.

The literature review shows that effective and reliable stakeholder engagement strengthens the legitimacy of decision-making, broadens the evidence base for decisions, increases trust, improves social acceptance, and helps prevent conflicts and repeated legal appeals. However, meeting only the minimum statutory requirements for participation is generally not enough to ensure the best quality of engagement. Stakeholder engagement should be seen as a continuous process that combines formal regulatory requirements with a range of informal interactions, rather than being limited to individual consultations.

Based on the factors identified in the literature as affecting the quality of stakeholder engagement, a set of practical criteria was developed to support its planning and evaluation. The criteria are intended for example for municipal officials, decision-makers and project developers working on green transition investment projects.

1. Johdanto:

Hyväksyttävyyden haaste ja osallisuuden merkitys vihreässä siirtymässä

Vihreän siirtymän vauhti nopeasti lisääntyvine investointihankkeineen on haaste demokraattiselle päätöksenteolle ja kansalaisten osallistumiselle. Tässä työssä tarkastellaan vuorovaikutuksen laatua vihreän siirtymän investointihankkeissa. Ajatuksena on, että osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatu voivat tukea siirtymän oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

Vihreällä siirtymällä tarkoitetaan talouden, energiantuotannon, teollisuuden, liikenteen ja kulutuksen muutosta, jonka tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, pysäyttää luontokato ja siirtyä luonnonvarojen kestäväan käyttöön. Toisin sanoen yhteiskunnan keskeiset järjestelmät siirtyvät kestävämmän tuotannon ja kulutuksen muotoihin (Markard ym. 2012). Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta olennaista on energiajärjestelmän siirtyminen pois fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta tuotannosta.

Vihreä siirtymä on konkretisoitunut Suomessa erityisesti puhtaan energian ja sähköistymisen investointeina. Investointien kiihtyvä vauhti on tuonut mukanaan uuden infrastruktuurin rakentamista, maankäytön muutoksia ja hankkeiden vaikutuksiin liittyviä jännitteitä. Investointihankkeet ovat lisääntyneet merkittävästi viime vuosina: esimerkiksi kantaverkkoyhtiö Fingridin ennusteessa sähkön kulutuksen odotetaan kasvavan Suomessa vuoteen 2035 mennessä noin 30–90 prosenttia (Fingrid 2026).

Vaikka uusiutuvien energiamuotojen hyväksyttävyys on säilynyt korkealla tasolla (Energiateollisuus ry 2025), paikallisesti rakentaminen kohtaa enenevissä määrin vastustusta (esim. Peltonen ym. 2024). Samalla hanketyypeissä on nähtävissä muutos: aiemmin erityisesti tuulivoimaan painottuneista hankkeista on viime vuosina siirrytty uusiin hanketyyppeihin kuten akkuteollisuuteen, aurinkovoimaan, kiertotalouslaitoksiin ja lämmityksen sähköistymiseen. Uusimpia sähköistymisen tulokkaita ovat datakeskukset ja sähkövarastot. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2026.)

Paikallisen ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden haasteita pidetään laajenevassa määrin vihreän siirtymän esteenä tai hidasteena (esim. Kluskens ym. 2024; Järvelä ym. 2020). Siirtymän jännitteistä nousee myös laajempi ja periaatteellisempi kysymys demokraattisen päätöksenteon asemasta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksista nopeatahtisessa muutoksessa. Tätä teemaa on käsitelty viime vuosina energia- ja ympäristöoikeudenmukaisuuden tutkimuksessa (ks. esim. McCauley & Heffron 2018). Se kiinnittyy myös niin kutsutun oikeudenmukaisen siirtymän (just transition) käsitteeseen, joka tarkastelee sitä, miten vihreän siirtymän vaikutukset kohtelevat eri ihmisryhmiä (esim. Galgoczi 2020) tai alueita (Rodríguez-Pose & Bartalucci 2024), ja miten ryhmien välistä eriarvoisuutta voitaisiin vähentää esimerkiksi oikeudellisin keinoin (Savaresi ym. 2024).

Yhtenä keinona siirtymän sujuvuuden ja hyväksyttävyyden parantamiseen voidaan pitää kansalaisten osallistumisjärjestelyjen kehittämistä (Armeni 2023). Osallistumisen ja vuorovaikutuksen kehittäminen on kuitenkin vaikeaa ilman selkeää kuvaa osallistumisen piirteistä ja laatutekijöistä vihreän siirtymän investointihankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tässä työssä pyritään vastaamaan tähän tietotarpeeseen selvittämällä, miltä laadukas osallistuminen näyttää vihreän siirtymän investointihankkeissa. Vaikka osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatua voidaan arvioida monesta eri näkökulmasta ja monenlaisilla mittareilla, on eri näkökulmien joukosta olemassa olevaan tutkimukseen nojautuen mahdollista tunnistaa suhteellisen yhteneviä osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatutekijöitä (vrt. Webler ym. 2001).

Työ perustuu useita tutkimusaloja kattavaan kirjallisuuskatsaukseen, joka keskittyy erityisesti uusiutuvaan energiaan (tuuli- ja aurinkovoimaan), vihreän vedyn tuotantoon ja sähkönsiirto-verkkoihin. Pohjoismaihin painotettu kirjallisuuskatsauksen aineisto sisälsi 78 tieteellistä artikkelia. Tavoitteena on laadukasta vuorovaikutusta määrittelevien piirteiden tunnistaminen ja jäsentäminen niin, että näitä voitaisiin hyödyntää käytännön suunnittelun ja päätöksenteon sekä osallistumisen arvioinnin tukena.

Muistio etenee johdannon (luku 1) jälkeen osallistumisen ja vuorovaikutuksen teemojen yleisempien kehysten esittelyyn (luku 2). Näitä seuraa kirjallisuuskatsauksen menetelmän ja aineiston esittely (luku 3), minkä jälkeen päästään kirjallisuuskatsauksen tuloksiin (luku 4). Lukuun sisältyvissä alaluvuissa kuvataan laadukkaan vuorovaikutuksen tekijöiden ja vuorovaikutuksen menetelmien esiintymistä aineistossa. Tuloksia avataan myös seuraavassa luvussa (luku 5), jossa esitellään laadukkaan vuorovaikutuksen vaikutuksia päätöksentekoon. Lopuksi esitellään ehdotus laadukkaan vuorovaikutuksen kriteeristöstä (luku 6) ja työn johtopäätökset (luku 7).

Hanke on toteutettu Itä-Suomen yliopistossa Sitran rahoituksella Samu Salosen työpanoksen osalta. Lasse Peltosen työpanoksen ovat mahdollistaneet myös Strategisen tutkimuksen neuvoston hankkeet Phoenix (päätosnumero 358974) sekä Material Democracy (365736).

2. Laadukkaan vuorovaikutuksen tarkastelun lähtökohdat

Osallistumisen perusteluiden ja logiikan ymmärtäminen on tärkeää, jotta voidaan paremmin ymmärtää, mitä vuorovaikutuksen laadulla tarkoitetaan. Lähtökohtana ovat osallistumisen yleisemmät perusteet – miksi osallistuminen on perusteltua ja tarpeellista ylipäänsä? Lisäksi tässä luvussa esitellään osallistumisen laadun arvioinnin yleisempi kehikko ja selvennetään, miten vuorovaikutuksen laatu kytkeytyy hyväksyttävyyteen vihreän siirtymän investointihankkeissa.

2.1 Osallistumisen perustelut – mihin osallistumista tarvitaan?

Osallistumisen laajempien perusteluiden ja logiikan ymmärtäminen on tärkeää, jotta voidaan paremmin ymmärtää, mitä vuorovaikutuksen laadulla tarkoitetaan. Lähtökohtana ovat osallistumisen yleisemmät perusteet – miksi osallistuminen on perusteltua ja toivottavaa ylipäänsä? Mihin sitä tarvitaan? Vastauksena näihin kysymyksiin osallistumista voidaan perustella normatiivisesta, substantiivisesta ja instrumentaalisesta näkökulmasta, jotka Fiorino (1990) esitti alun perin kansalaisten osallistumista ympäristöriskejä koskevaan päätöksentekoon käsittelevässä artikkelissaan. Sen jälkeen mallia on sovellettu muun muassa ympäristö- ja luonnonvarahallinnan sekä energiasiirtymän tutkimuksessa.

Normatiivisessa perustelussa painottuu osallistumisen itseisarvo, substantiivisessa osallistumisen päätöksenteon laatua parantavat vaikutukset, ja instrumentaalisessa osallistumisen välineellinen arvo (taulukko 1).

Taulukko 1. Yleisimmät perusteet kansalaisten osallistumiselle päätöksentekoon (Fiorino 1990; Stirling 2008; Wesselink ym. 2011)

Peruste	Idea	Painopiste	Tavoite	Osallistujat
Normatiivinen	Demokratioissa osallistuminen on itsessään arvokasta riippumatta osallistumisen vaikutuksesta syntyvistä lopputuloksista. Kansalaisilla (laajasti määriteltynä) on oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistumisen tulisi heijastua päätöksiin.	Prosessi (lopputulos)	Osallistava, demokraattinen päätöksenteko	Kaikilla, joihin päätöksenteko vaikuttaa, on oikeus osallistua
Substantiivinen	Osallistuminen parantaa päätöksenteon laatua. Mekanismeina mm. paikallisen tiedon hyödyntäminen, moninaisten näkökulmien ja asiantuntemuksen huomioiminen, päätöksiin sitoutuminen.	Lopputulos (prosessi)	Laadukkaamat päätökset	Kaikki, jotka voivat parantaa päätöksenteon tietopohjaa
Instrumentaalinen	Kansalaisten osallistaminen on keino saavuttaa (poliittisia) tavoitteita. Mekanismeina mm. päätösten legitimitetin, hyväksyttävyyden ja luottamuksen lisääntyminen, konfliktien väheneminen.	Lopputulos	Ennalta määritellyn tavoitteen saavuttaminen	Ne, joilla on mahdollisuus estää tavoittelun päätöksen syntyminen

Nämä kolme perustavaa näkökulmaa (normatiivinen, substantiaaalinen ja instrumentaalinen) osallistumiseen avaavat samalla erilaiset näkökulmat osallistumisen laadun määrittelyyn ja mittaamiseen. Normatiivisessa tarkastelussa osallistumisen laatua voidaan arvioida sen perusteella, miten vuorovaikutus onnistuu lisäämään demokraattisen osallistumisen laajuutta – olennaista on kansalaisten laaja ja inklusiivinen osallistuminen. Substantiivinen näkökulma korostaa osallistumisen hyötyjä suhteessa päätöksenteon lopputuloksiin, jolloin vuorovaikutuksen laatua voidaan arvioida esimerkiksi päätöksenteon tietopohjan tai sen ympäristövaikutusten nojalla. Instrumentaalisesta näkökulmasta laadukasta vuorovaikutusta on se, jolla saavutetaan tietty tavoiteltu lopputulos. Tällainen voi olla esimerkiksi hankkeen hyväksyttävyys ja sen viivästysten välttäminen.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatu ei siis ole suoraviivainen kysymys. Laatuksiteereitä voidaan painottaa sen mukaan, mitä puolia osallistumisessa ja vuorovaikutuksessa korostetaan. Perusteet eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, ja usein osallistamisprosesseihin liittyy piirteitä niistä kaikista. Osallistumisen erilaiset hyödyt voivat parhaimmillaan toteutua

samanaikaisesti, jos vuorovaikutus tukee samanaikaisesti demokratian periaatteita, palvelee valmistelun ja päätöksenteon laatua ja johtaa hyödyllisten hankkeiden toteutumiseen tukemalla niiden hyväksyttävyyttä ja välttämällä konflikteja. Osallistumisen hyötyjen samanaikaista toteutumista tukevat osallistamisprosessin legitimitetti, osallistujien diversiteetti sekä osallistujien ja asiantuntijoiden tiedon hyödyntäminen, joita varten tarvitaan sopivat osallistumismenetelmät (Quick & Bryson 2016). Mainittujen hyötyjen ohella voidaan tunnistaa lisäksi osallistumisen ja vuorovaikutuksen ns. kapasiteettihyödyt, esimerkiksi se, miten osallistumisprosessit johtavat sosiaaliseen oppimiseen tai luottamuksen lisääntymiseen myös pidemmällä aikavälillä (Dietz & Stern 2008).

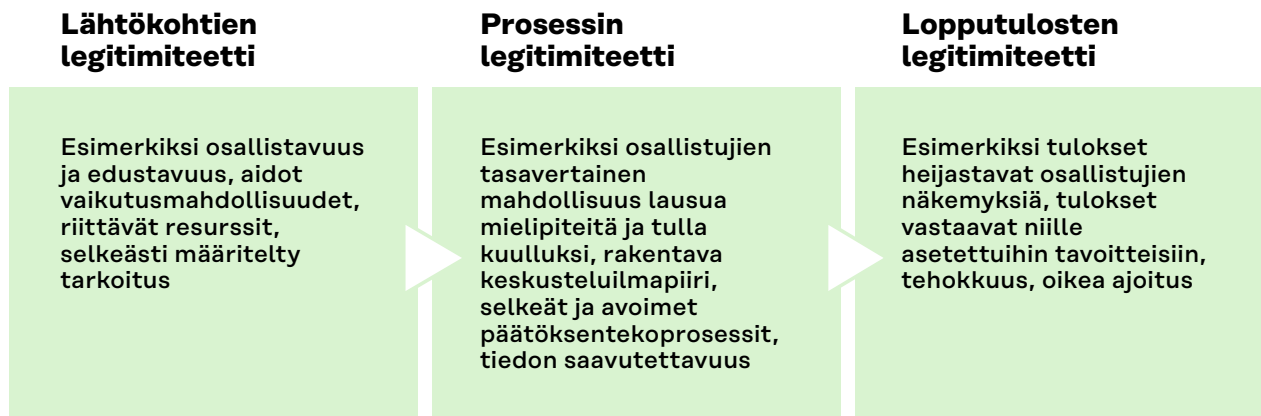
Toisaalta perusteet voivat olla vahvistikin konfliktissa toistensa kanssa (Stirling 2008). Esimerkiksi laajasti inklusiivinen ja demokraattinen osallistumisprosessi ei välttämättä tue suoraan päätöksenteon tietopohjaa eikä edistä konfliktien hallinnan tai välttämisen tavoitteita. Osallistumisprosessiä empiirisesti analysoitaessa on myös huomattava, että ulkoiset tekijät, kuten lainsäädäntö ja käytettävissä olevat resurssit määrittelevät osittain, millaisista lähtökohdista kansalaisten osallistuminen tapahtuu.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatu on siis sidoksissa käytännön tilanteisiin reaali maailman rajoitteineen. Osallistumisen käytännön järjestäminen on väistämättä epätäydellistä. Tämän vuoksi osallistumisprosessien perusteiden ja hyötyjen ilmeneminen tai puuttuminen ei välttämättä kuvaa osallistamisesta vastuussa olevan toimijan motiiveja (Wesselink ym. 2011). Osallistumisen perusteet ovat joka tapauksessa olennainen osa osallistumisen laadun arvioimista, sillä osallistumisen ideaalituoppien ulottuvuuksien huomiotta jättäminen voisi johtaa ympäristön ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta ongelmallisiin lopputuloksiin (ks. esim. Höppner 2009).

2.2 Miten osallistumisen laatua voidaan jäsentää ja arvioida?

Kansalaisten osallistumista ympäristöhallintaan liittyvään päätöksentekoon on tutkittu paljon, ja osallistumisprosessien laadun tarkasteluun on kehitetty erilaisia viitekehyksiä. Osallistumisen reiluutta ja kompetensseja käsittelevän teoksen (Renn ym. 2025) johdantoluvussa Thomas Webler (2025) esittelee laajan joukon osallistumisprosessien arviointikriteereitä. Nämä kriteerit perustuvat deliberatiivisen demokratian teoriaan ja laajaan tutkimukseen osallistumisen hyvistä käytännöistä. Webler tarkastelee monenlaisia viitekehyksiä aina Arnsteinin (1969) klassisista ”kansalaisosallistumisen tikapuista” OECD:n suuntaviivoihin asti. Lopuksi hän muodostaa näiden pohjalta synteettisen luokittelun, jonka keskiössä ovat osallistumisen lähtökohtien (input), itse prosessin ja sen lopputulosten legitimitetti (kuva 1).

Kuva 1. Lähtökohtien, prosessin ja lopputulosten legitimiteetti (Webler 2025 mukaillen)

Weblerin syntetisoiva malli on hyödyllinen vuorovaikutuksen laadun arvioinnin kannalta, koska se kiinnittyy osallistumisprosessin ja vuorovaikutuksen eri vaiheisiin. Ideana on, että osallistumisen lähtökohdat ja ns. lupaukset (vrt. IAP2-malli ks. liite 2) täytyy ensin selventää, ja vasta sen jälkeen voidaan käynnistää varsinainen osallistumisprosessi. Samalla myös osallistumisprosessin lopputulokset ilmentävät laadukasta osallistumista ja vuorovaikutusta. Näin osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatua määrittävät siis kaikki kolme vaihetta: prosessin lähtökohdat, toteutus ja lopputulokset. Arviointikriteerien jäsennys kolmeen ajalliseen vaiheeseen; valmisteluun, toteutukseen ja tuloksiin, tarjoaa rakenteen osallistumismenettelmien arviointiin. Tätä rakennetta voidaan soveltaa niin tavanomaisiin sääntelyyn liittyviin kuulemisiin kuin kiistanalaisia ympäristöpäätöksiä koskeviin yhteistoiminnallisiin ongelmanratkaisuprosesseihin. Tässä muistiossa Weblerin jäsennystä on hyödynnetty kirjallisuuskatsauksen analyysin ja laadukkaan vuorovaikutuksen kriteerien laatimisen tukena.

Weblerin jaottelu korostaa osallistavien prosessien keskeisiä edellytyksiä, kuten osallistumisen toteutumista, tavoitteiden selkeyttä, toimeenpanevien tahojen sitoutumista, menettelyllistä oikeudenmukaisuutta, tiedon ja asiantuntemuksen tunnustamista sekä rakentavaa vuorovaikutusta tai deliberaatiota. Näiden tekijöiden nähdään olevan ratkaisevia merkityksellisen osallistumisen kannalta. Lisäksi Webler korostaa myös osallistumisen laajempia hyötyjä: hyvin suunnitellut osallistumisprosessit voivat vahvistaa kansalaisten luottamusta, auttaa ratkaisemaan monimutkaisia politiikkaongelmia sekä kehittää kansalaisten, sidosryhmien ja viranomaisten osaaamista ja toimintakykyä pitkällä aikavälillä.

2.3 Miten vuorovaikutuksen laatu liittyy hankkeiden hyväksyttävyyteen?

Vuorovaikutuksen laatu ja vihreän siirtymän hankkeiden hyväksyttävyyys ovat kaksi eri asiaa. Vuorovaikutuksen laatu voi vaikuttaa merkittävästikin hyväksyttävyyteen – mutta se ei suinkaan ole ainoa investointihankkeiden hyväksyttävyyttä määrittävä tekijä.

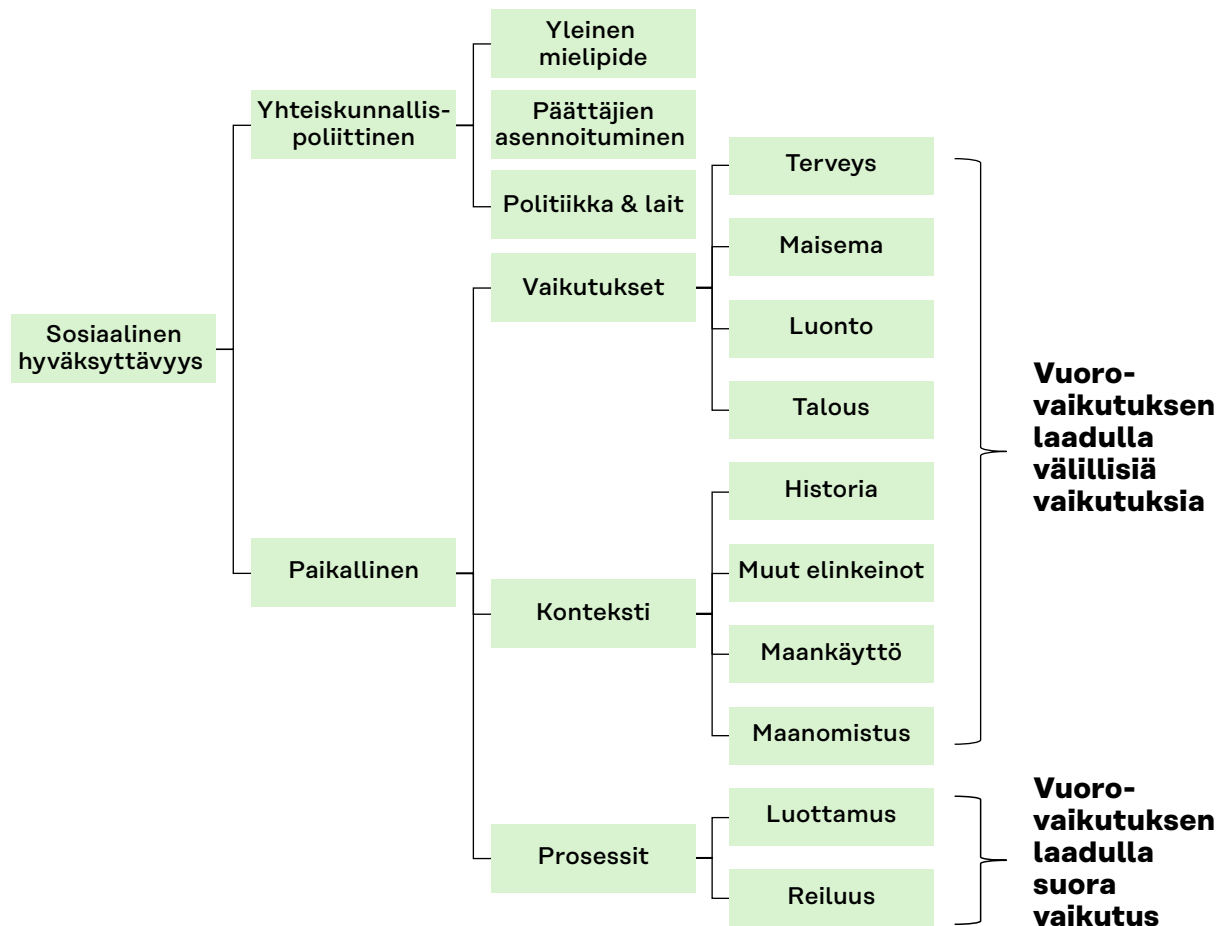
Vihreään siirtymään liittyvien infrastruktuurihankkeiden sosiaalinen hyväksyttävyyys muodostuu dynaamisesti eikä määrity minkään yksittäisen tekijän kautta (Ellis ym. 2023). Paikallisen hyväksyttävyyden osalta osallistumismenettelyt vaikuttavat muun muassa siihen, kokevatko ihmiset tulensa kuulluiksi, pidetäänkö päätöksentekoa oikeudenmukaisena, synnytykö luottamusta hanketoimijoiden ja viranomaisten toimintaan, ja voidaanko ristiriitoja käsitellä rakentavasti ennen niiden kärjistymistä konflikteiksi (esim. Vasstrøm & Lysgård 2021; Saglie ym. 2020; Suškevičs ym. 2019; Aas ym. 2014; Pedersen & Johansson 2012; Devlin 2005).

Hankkeen hyväksyttävyyys ei kuitenkaan riipu vain siitä, miten vuorovaikutus järjestetään, vaan laajemmin niistä vaikutuksista (hyödyistä ja haitoista), joita vihreän siirtymän hanke synnyttää. Lisäksi hyväksyttävyyteen vaikuttavat sekä prosessin lopputulos että se, miten ihmiset otetaan mukaan hankkeen valmisteluun, vuorovaikutukseen ja päätöksentekoon.

Uusiutuvan energian hankkeiden hyväksyttävyyttä tutkineiden Klockin ym. (2023) mukaan hyväksyttävyyteen vaikuttavat paikallisella tasolla 1) hankkeen vaikutukset, 2) paikallinen konteksti sekä 3) prosessien reiluus ja luottamus (kuva 2). Vuorovaikutus ja sen laatu vaikuttavat suoraan erityisesti osallisten kokemukseen prosessista, sen reiluudesta ja luotettavuudesta. Vuorovaikutuksen vaikuttavuus muihin hyväksyttävyyden osatekijöihin ei ole yhtä suoraviivaista. Esimerkiksi puhtaan energian hankkeista koituvat taloudelliset hyödyt (taloudelliset korvaukset, vuokra- ja verotulot) voivat vaikuttaa merkittävästi paikalliseen hyväksyttävyyteen, mutta ne eivät tarkkaan ottaen ole laadukkaan vuorovaikutuksen osatekijöitä – ellei taloudellista vaihdantaa määritellä vuorovaikutukseksi.

Toisaalta voidaan ajatella, että vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa välillisesti muihin hyväksyttävyyden osatekijöihin – esimerkiksi niin, että vuorovaikutuksen myötä esiin nousseisiin huolenaiheisiin puututaan ja haitallisia vaikutuksia pyritään minimoimaan suunnitteluprosessin osana. Vuorovaikutuksen laatu liittyy näin ollen suoraan osallistumisen vaikuttavuuteen.

Kuva 2. Hyväksyttävyyden osatekijöitä (Klok ym. 2023). Vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa suuremmin prosessin laatuun, mutta muihin tekijöihin sillä on välillisiä vaikutuksia.

Osallistuminen itsessään ei ole takuvarma polku (energia)hankkeiden sosiaaliseen hyväksyttävyyteen, ja huonosti suunnitellut ja toteutetut prosessit voivat hyvin johtaa kasvavaan vastustukseen ja epäluottamukseen. Saksalaisen tutkimuksen mukaan energiahankkeiden suunnitteluprosesseissa esiintyi yleisesti puutteita: 1) paikallisen kontekstin heikko huomioiminen; 2) prosessin ja päätöksenteon rajallinen autonomia ja liikkumavara sekä 3) pinnalliset, muodon vuoksi toteutetut osallistumisprosessit (Radtke 2025). Vuorovaikutuksen merkitys hankkeen hyväksyttävyyden osatekijänä korostuukin todennäköisesti selvimmin tilanteissa, joissa vuorovaikutus epäonnistuu. Osallistuminen ja viestintä voivatkin epäonnistuessaan jopa romahduttaa osallisten luottamuksen ja hankkeen hyväksyttävyyden täysin.

Hyväksyttävyyden tai sen puutteen rakentuminen ei myöskään ole vain paikallinen, hanketason ilmiö. Hanketason prosesseissa, vuorovaikutus mukaan lukien, ei pystytä puuttumaan ylipaikallisiin hyväksyttävyyttä

määrittäviin tekijöihin. Paikallisen hyväksyttävyyden ohella hyväksyttävyyttä määrittävät yhtäältä yhteiskunnallispoliittinen taso, mukaan lukien keskeiset päättäjät, mielipidevaikuttajat, yleinen mielipide, ja toisaalta markkinoiden hyväksyttävyys, esimerkiksi rahoittajien luottamus hankkeeseen ja sitä ajavaan yritykseen (Wüstenhagen ym. 2007).

Vastaavasti kaivosalan kontekstissa pitkään käytetyn sosiaalisen toimiluvan käsitteen kehitys kuvaa hyvin, miten hyväksyttävyyden tarkastelussa on siirrytty paikallista, hankesidonnaista näkökulmaa laajempaan hyväksyttävyyden tarkasteluun (Boutilier 2020; Boutilier & Thomson 2026). Tästä laajennetusta näkökulmasta tietyn hankkeen hyväksyttävyyteen voivat vaikuttaa paikallisten toimijoiden ohella, ja täysin näistä riippumatta, myös ylipaikalliset toimijaverkostot kuten kansainväliset ympäristö- ja ihmisoikeusjärjestöt; kansallisen tai kansainvälisen median näkemykset ja narratiivit tai valtion viranomaistoimintaan kohdistuva luottamus pula, joka saa osalliset epäilemään esimerkiksi sitä, etteivät hankkeen lupaehdot ja valvonta ole riittävän tiukkoja. Tällaiset hyväksyttävyyden osatekijät ikään kuin karkaavat paikallisen tason ja hankkeeseen suoraan kytkeytyvän vuorovaikutuksen ulottumattomiin.

3. Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsauksen aineisto käsittelee vuorovaikutuksen ja osallistamisen käytäntöjä vihreän siirtymän hankkeissa Pohjoismaissa ja laajemmin Euroopassa. Kirjallisuudessa korostuvat osallistumisen ja vuorovaikutuksen tutkimuksen ajankohtaisuus ja monitieteisyys. Vihreän siirtymän hanketyypeistä korostuu tuulivoima, jota on tutkittu pidempään ja enemmän kuin muita teknologioita.

3.1 Menetelmät, hakustrategia ja rajaukset

Tämä muistio perustuu kirjallisuuskatsaukseen, jonka tavoitteena on muodostaa synteesi siitä, mitä laadukas vuorovaikutus tarkoittaa vihreiden investointihankkeiden yhteydessä. Kirjallisuuskatsaus tehtiin rapid evidence assessment (REA) -periaatetta muistuttavalla menetelmällä, jossa valitaan tyypillisesti systemaattista kirjallisuuskatsausta suppeampi määrä tietokantoja, joista aineistoa kerätään. Myös tietokantahakujen hakukriteerit rajataan tarkemmin. Tällaisessa kirjallisuuskatsauksessa toteutetaan tutkimuskysymyksen kannalta riittävän kattava aineistohaku laajempaa systemaattista katsausta lyhyemmässä ajassa ja pienemmillä henkilöresursseilla. REA-periaatteita seuraamalla pyritään myös mahdollistamaan heikommin jäsennellyä kirjallisuushakua läpinäkyvämpi ulkopuolinen tutkimuksen kriittinen arviointi. (Webb ym. 2026.)

Kirjallisuuskatsaukseen etsittiin aineistoa kahdella menetelmällä: tietokantahauilla ja niin sanotulla lumipallomenetelmällä (snowballing). Lisäksi hyödynnettiin tutkijoiden tunnistamia, erityisesti Suomeen maantieteellisesti kytkeytyviä julkaisuja. Lumipallomenetelmässä aineistoa kerrytetään aiemmin hyödynnettyjen lähteiden lähdeviitteitä eteen- ja taaksepäin seuraamalla. Toisin sanoen selvitetään, mitä lähteitä tarkastellussa aineistossa on hyödynnetty, ja missä myöhemmin julkaistuissa artikkeleissa on viitattu tarkasteltuun aineistoon. Tietokantahakuja tehtiin kolmesta eri tietokantapalvelusta: Scopusista, Web of Sciencesta ja Google Scholarista. Kyseiset palvelut tunnetaan niiden laajasta yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen indeksoinnista. Käyttämällä kaikkia kolmea palvelua haluttiin varmistaa

mahdollisimman laaja kattavuus ottaen huomioon maantieteellisesti melko tarkka tutkimusrajaus. Lisäksi Scopusiin ja Web of Scienceen asetettiin hakuvahdit, jotka ilmoittavat uusista hakukriteereihin sopivista hakutuloksista. Google Scholariin tällaista hakuvahtia ei voitu asettaa.

Aineiston tietokantahaut tehtiin 1.–3.7.2026. Haut tehtiin mahdollisimman yhdenmukaisin kriteerein, jotta ne tuottaisivat toisiaan täydentävän, tutkimuskysymyksiin vastaamiseen soveltuvan aineiston. Hakutyökalujen erojen takia kriteerit poikkesivat kuitenkin jonkin verran toisistaan (taulukko 2). Tämä korostui erityisesti Google Scholarin kohdalla, sillä Scholar Labs -haussa hakukenttään syötetään tutkimuskysymyksen sisältävä kehote perinteisten hakutermien sijaan. Hakukriteerien tarkoitus oli rajata tuloksia niin, että niissä painottuisivat kansalaisten/yleisön/sidosryhmien osallistuminen/osallistaminen aurinkovoimaan, tuulivoimaan, vedyn tuotantoon ja sähkönsiirtoverkkoihin liittyviin hankkeisiin. Maantieteellisellä rajauksella pyrittiin lisäksi vastaamaan tutkimuksen alueelliseen prioriteettijärjestykseen: Suomi, Pohjoismaat, Eurooppa, muu maailma. Hakutermien rajaaminen mainittuihin neljään eri hanketyyppiin perustuu erityisesti niiden ajankohtaisuuteen Suomessa: tuuli- ja aurinkoenergian tuotanto on lisääntynyt voimakkaasti (Tilastokeskus 2025), mikä lisää osaltaan myös tarvetta sähkönsiirtoverkon kehittämiseksi. Lisäksi uusiutuvan vedyn tuotannon kasvupotentiaali on tunnistettu Suomessa (Jayawardhana ym. 2025; Laitinen ym. 2025). Hakutuloksia ei rajattu ajallisesti.

Taulukko 2. Tietokantahakujen hakukriteerit

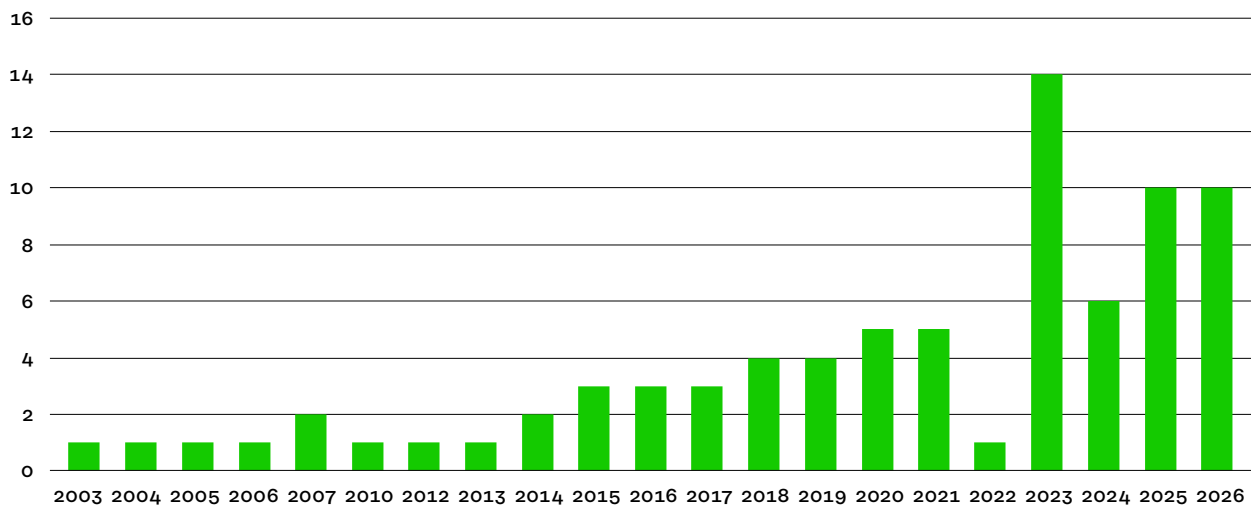
Tietokanta	Hakukriteerit	Tulokset
Scopus	TITLE-ABS-KEY ((participation OR involvement OR engagement OR deliberation) AND (public OR citizen OR community OR stakeholder) AND (solar OR wind OR electricity OR hydrogen) AND (energy OR power OR grid OR plant) AND (Finland OR Sweden OR Norway OR Denmark OR Iceland))	142
Web of Science	(((((ALL=(participation OR involvement OR engagement OR deliberation)) AND ALL=(public OR citizen OR community OR stakeholder)) AND ALL=(solar OR wind OR electricity OR hydrogen)) AND ALL=(energy OR power OR grid OR plant)) and English (Languages) and DENMARK or SWEDEN or NORWAY or FINLAND or ICELAND (Countries/Regions) and Article or Review Article (Document Types)	508
Google Scholar Labs	How is high quality participation in green investment projects (especially utility scale wind and solar power, electricity grid construction and hydrogen plants) defined in the Nordics? Consider research fields such as environmental policy, deliberative democracy, planning studies, environmental conflict management, environmental governance and social acceptance/acceptability.	50 Hakutuloksista valittiin tarkastelemaan hakukoneen merkityksellisimmiksi luokittelemat tulokset

Scopus tuotti 142 hakutulosta ja Web of Science 508. Google Scholar Labsin hakutuloksista valittiin tarkasteluun 50 hakukoneen merkityksellisimmäksi (”relevantti”) arvioimaa tulosta. Tähän päädyttiin, koska työkalu tuottaa kerralla oletusarvoisesti kymmenen hakutulosta, ja 50 tuloksen perusteella hakutulosten arvioitu merkityksellisyys tutkimuksen kannalta laski selvästi tulosten määrän kasvaessa. Hakutulosten kokonaismäärä oli näin ollen 700. Näistä luettaviksi valittiin englanninkieliset, tieteellisissä julkaisusarjoissa julkaistut vertaisarvioidut artikkelit mukaan lukien kirjallisuuskatsaukset. Tarkasteluun ei siis sisällytetty esimerkiksi kirjojen lukuja tai vertaisarvioimattomia konferenssipapereita. Jokaisen hakutuloksen osalta luettiin otsikko, abstrakti ja avainsanat. Tämän ensimmäisen tarkastelukierroksen jälkeen Scopusin tuloksista tallennettiin 67, Web of Sciencen 58 ja Google Scholar Labsin 40 tutkimusartikkelia. Pällekkäisten hakutulosten poistamisen jälkeen tietokantahaut tuottivat lopulta 125 tutkimusartikkelia, jotka otettiin tarkemmin analysoitaviksi.

Tarkemmassa analyysissä aineistosta pyrittiin tunnistamaan tutkimuksen kannalta merkittävimmät artikkelit luokittelemalla aineistoa esimerkiksi maantieteellisen sijainnin ja tarkasteltujen hanketyyppien perusteella. Erityisen tärkeitä kriteerejä olivat myös vuorovaikutuksen kuvaamisen tarkkuus ja se, käsiteltiinkö vuorovaikutuksen vaikuttavuutta päätöksentekoon. Tässä vaiheessa aineiston ulkopuolelle rajattiin muun muassa artikkelit, joiden tutkimuskohteet sijoituivat kokonaan Pohjoismaiden ulkopuolelle, sekä artikkelit, joissa ei käsitelty vuorovaikutusta teollisen mittakaavan aurinkovoima-, tuulivoima-, vety- tai sähkönsiirtohankkeissa. Rajauksen jälkeen tietokantahakujen tuloksista saatiin 66 artikkelin kokonaisuus, joka muodosti kirjallisuuskatsauksen ydinaineiston.

Tietokantahauilla kerätyssä aineistossa havaittiin tehtyjen rajausten jälkeen kuitenkin puutteita: Suomeen sijoittuvaa sekä vety- ja sähkönsiirtohankkeisiin liittyvää kirjallisuutta oli vähän suhteessa muihin Pohjoismaihin ja tuuli- ja aurinkovoimaa käsitteleviin tutkimuksiin. Tämän vuoksi ydinaineistoa täydennettiin vertaisarvioituilla tutkimusartikkeleilla, tieteellisissä teoksissa julkaistuilla artikkeleilla (book chapters) ja tutkimusraporteilla. Täydentävää kirjallisuutta kerättiin lumipallomenetelmällä ja tukeutuen omaan ja tutkijakollegoiden kirjallisuustuntemukseen. Lopulta kirjallisuuskatsauksen aineiston muodosti 78 lähdettä.

Kuva 3. Kirjallisuuskatsauksessa tarkastellun aineiston julkaisuajankohta (kuvaajassa vain vuodet, joina aineistoa on ilmestynyt)

3.2 Aineiston kuvaus

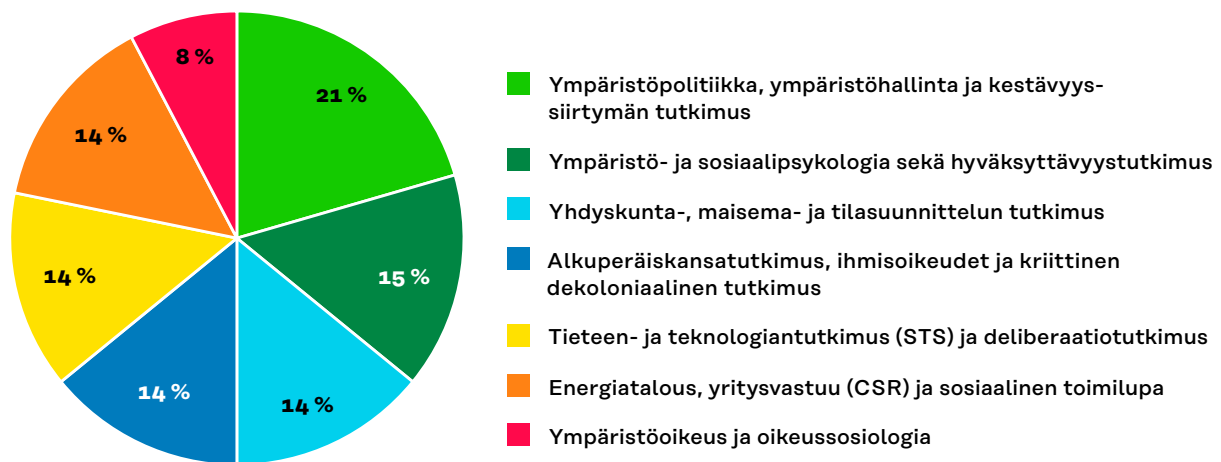
Kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltu aineisto on julkaistu vuosina 2003–2026 (kuva 3). Katsauksessa painottuu melko tuore kirjallisuus, sillä noin kaksi kolmasosaa lähteistä on julkaistu vuonna 2020 tai myöhemmin. Aurinkovoima- ja vetyhankkeita käsittelevät, tähän kirjallisuuskatsaukseen valikoituneet lähteet on julkaistu pääasiassa 2020-luvulla. Tuulivoimaa käsittelevää kirjallisuutta on katsauksessa runsaasti 2000-luvun alkupuolelta lähtien vuoteen 2026 saakka. Sähköverkkoihin liittyvien lähteiden julkaisuajankohta painottuu sen sijaan 2010-luvulle. Koko aineistoa tarkasteltaessa julkaisujen tuoreus kuvaa hyvin energiamurroksen ajankohtaisuutta ja sitä, miten kansalaisten osallistamisen ja merkityksellisen vuorovaikutuksen arvo on korostunut niin julkisten kuin yksityisten toimijoiden luotsaamissa vihreän siirtymän infrastruktuurihankkeissa (esim. Buhmann ym. 2021).

Kirjallisuuskatsauksen lähdeaineisto on monitieteistä. Yksittäisten tieteenalojen listaamisen sijaan tieteenaloista on muodostettu luokkia, jotka koostuvat toisiaan lähellä olevista tieteenaloista. Tällainen jaottelu on aina osin keinotekoinen ja osan tutkimuksista voisi sijoittaa useampaan luokkaan. Jaottelu kuvaa kuitenkin riittävän tarkasti kirjallisuuskatsaukseen valikoituneen tutkimuskirjallisuuden sijoittumista tieteenalojen kentällä. Tarkastellut artikkelit jakautuivat tasaisesti eri luokkiin. Suurin yksittäinen luokka – Ympäristöpolitiikka, ympäristöhallinta ja kestävyys siirtymän tutkimus – kattoi 21 prosenttia kirjallisuudesta. Pienimpään, Ympäristöoikeus ja oikeussosiologia -luokkaan kuului kahdeksan prosenttia, ja muihin 14–15 prosenttia kirjallisuudesta (kuva 4). Menetelmällisesti tarkastelluissa

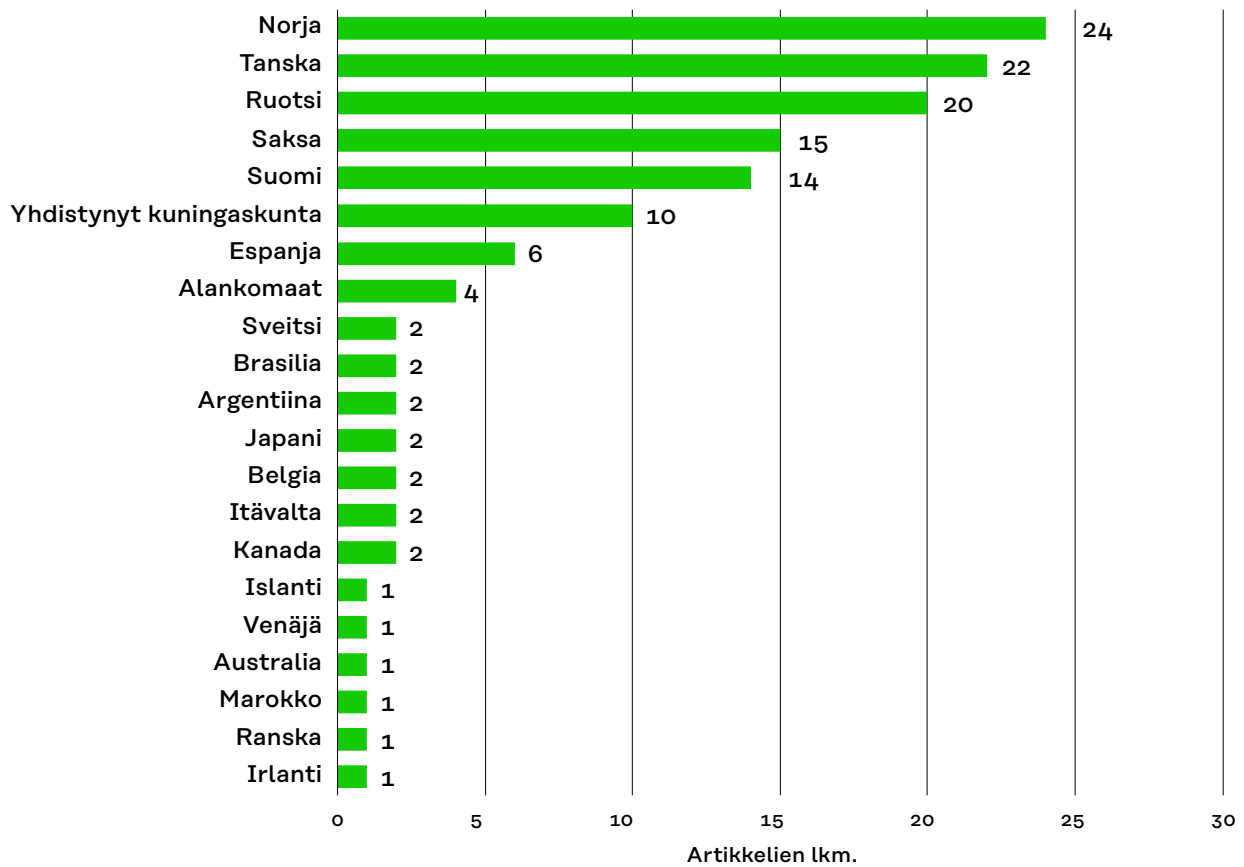
tutkimuksissa on voimakas laadullinen painotus, sillä noin 75 prosentissa käytetään laadullisia menetelmiä ja alle 20 prosentissa määrällisiä. Loput ovat niin sanottuja ”mixed methods” -tutkimuksia, joissa yhdistetään sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä.

Kirjallisuuskatsauksen aineiston valinnassa painotettiin maantieteellistä kontekstia seuraavassa järjestyksessä: Suomi, Pohjoismaat, Eurooppa, muu maailma. Painotus onnistui melko hyvin niin, että Pohjoismaiden osuus aineistossa korostuu selkeästi (kuva 5). Vaikka Suomen osalta tutkimuskirjallisuutta täydennettiin tutkimusraporteilla ja tieteellisissä kirjoissa julkaistuilla artikkeleilla, Suomen kontekstiin sijoittuvan tutkimuksen määrä osoittautui vähäisemmäksi Norjaan, Tanskaan ja Ruotsiin verrattuna (kuva 6), ja Pohjoismaista selvästi vähiten aineistoa löytyi Islannista. Kirjallisuuskatsaukseen valikoitunut tutkimuskirjallisuus ilmentää kuitenkin melko hyvin vihreän siirtymän ajallista ja paikallista kehitystä eri Pohjoismaissa.

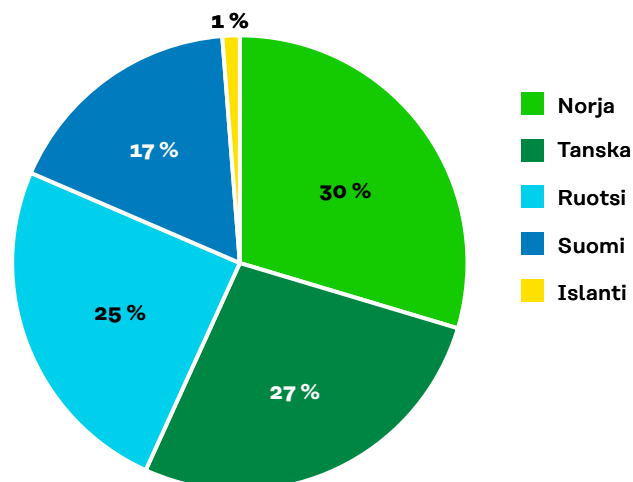
Kuva 4. Kirjallisuuskatsauksen aineiston tieteenalakohtainen jakautuminen

Kuva 5. Kirjallisuuskatsauksen aineiston maantieteellinen konteksti (yhdessä artikkelissa voidaan käsitellä useita maita)

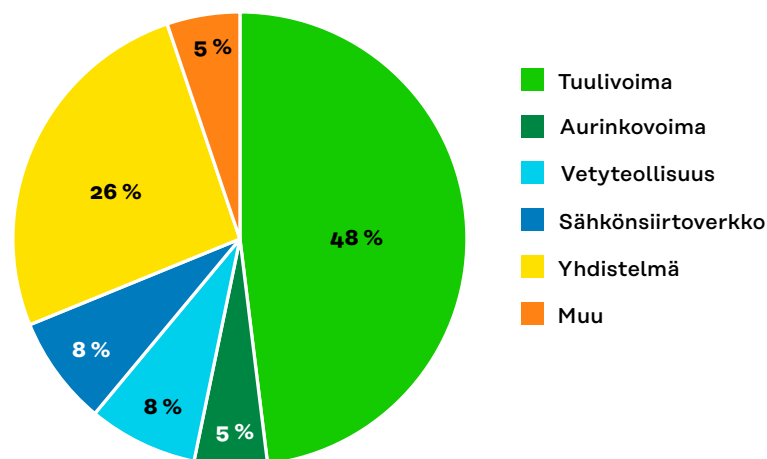

Kuva 6. Kirjallisuuskatsauksen lähdeaineiston maantieteellinen konteksti (Pohjoismaat)

Koska vihreän siirtymän investointihankkeita voi olla hyvin monella eri sektorilla, aineistohaku rajattiin hanketyyppien osalta uusiutuvaan energiaan (tuuli- ja aurinkovoima), vetyhankkeisiin sekä sähkönsiirtoverkkoon. Tarkastellussa aineistossa tuulivoimahankkeet ovat selvästi useimmin tutkimusten päähankketyyppi (kuva 7). Toisaalta suuressa osassa tutkimusaineistoa tarkastellaan useita eri hankketyyppejä, mikä vaikuttaa erityisesti aurinkovoimahankkeiden vähäiseen määrään päähankketyyppejä listattaessa. Pienessä osassa lähteitä ei tarkastella erityisesti mitään hankketyyppiä tai hankketyypit ovat muita kuin edellä mainittuja (esim. vesivoima), mutta lähteet ovat muuten tämän tutkimuksen kannalta merkityksellisiä. Nämä lähteet on sijoitettu muu-kategoriaan.

Kuva 7. Kirjallisuuskatsauksen lähdeaineiston jakautuminen päähankketyypin mukaan

4. Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Tässä luvussa avataan kirjallisuuskatsauksen tuloksia. Kirjallisuudesta on tunnistettavissa joukko laadukkaan osallistumisen ja vuorovaikutuksen ydinasioita sekä yleisesti käytettyjä laadukkaan vuorovaikutuksen arviointikehikkoja. Laadukkaan vuorovaikutuksen määrittelyssä on nähtävissä myös erottelu tavanomaisiin ja aktiivisen vuorovaikutuksen osallistumismenetelmiin.

4.1 Laadukkaan ja merkityksellisen vuorovaikutuksen avaintekijät

Osallistuminen ja vuorovaikutus määrittyvät hieman eri tavoin eri tieteenaloilla, ja myös tutkimukselliset näkökulmat vaihtelevat jonkin verran (Radtko 2025). Tässä kirjallisuuskatsauksessa edustettuina ovat mm. ympäristöhallinnan tutkimus, ympäristöoikeudenmukaisuuden ja konfliktien tutkimus, hyväksyttävyystudkimus, kaupunki- ja yhdyskuntasuunnittelun tutkimus ja deliberaatiotutkimus. Osallistumista tarkastellaan kansalaisten osallistumisena (public/citizen participation). Tässä yhteydessä kansalaiset ymmärretään laajasti osallisina, joilla on jonkinlainen yhteys vihreään siirtymään liittyvään hankkeeseen, johon osallistuminen kiinnittyy. Kansalaisten osallistumisen näkökulma painottaa yksityishenkilöiden ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden (esim. järjestöt) osallistumista julkisten ja yksityisten toimijoiden käynnistämiin vihreään siirtymään liittyviin investointihankkeisiin ottamatta kantaa siihen, onko osallistujilla todellista valtaa hankkeita koskevaan päätöksentekoon (sidosryhmien määrittelystä ks. esim. Bryson 2004).

Kirjallisuuskatsauksessa tarkastellun aineiston perusteella laadukkaan ja merkityksellisen vuorovaikutuksen toteutumiseen ei riitä ainoastaan lainsäädännön vaatiman minimitason osallistaminen (Rehage ym. 2026; de Fine Licht & Håkansson 2025; Clausen ym. 2021). Sen sijaan vuorovaikutus tulisi nähdä jatkumona, jossa yhdistyvät muodolliset sääntelyn vaatimukset

ja erilaiset epämuodolliset vuorovaikutustilanteet yksittäisten kuulemisten sijaan. Muodollisten vaatimusten täyttämisen lisäksi vuorovaikutuksen tulee mahdollistaa osallisten aito vaikutusmahdollisuus päätöksentekoprosesseissa (Donahue ym. 2026; Lindvall ym. 2024; Lindvall 2023).

Tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen vihreän siirtymän investointihankkeissa vuorovaikutuksen merkityksellisyyden ja korkean laadun voidaan nähdä rakentuvan seitsemän keskeisen tekijän varaan:

1. Vaikutusmahdollisuudet: Tarkastellussa aineistossa toistuu osallistujille delegoitu konkreettinen päätöksentekovalta keskeisenä laadukkaan vuorovaikutuksen mahdollistajana. Esimerkkejä vallan delegoinnista ovat muun muassa asukasäänestykset (Horsbøl & Pedersen 2026; Sun ym. 2026), alkuperäiskansojen alueillaan harjoittama itsemääräämisoikeus (Mohammed 2026; Karam & Shokrgozar 2023), demokraattinen hankkeiden yhteisomistajuus (Arler ym. 2023; Jørgensen ym. 2020; Johansen & Emborg 2018; Bauwens ym. 2016; Islar & Busch 2016) ja osallistujien mahdollisuus vaikuttaa hankkeiden fyysisiin ja teknisiin ulottuvuuksiin (Arler ym. 2023; Clausen ym. 2021; Clausen & Rudolph 2019). Mahdollisuus vaikuttaa osallistujien näkökulmasta aidosti merkittäviin päätöksiin yhdistyy esimerkiksi vuorovaikutusprosessien legitimizeettiin, koettuun oikeudenmukaisuuteen ja hyväksyttävyyteen eri hanketyyppien (tuulivoima, aurinkovoima, sähköverkko, vetyteollisuus) kohdalla (Jenkins & Kurkinen 2024; Clausen ym. 2021; Knudsen ym. 2015).

2. Osallistumisen ajoitus: Osallistumisen ajoituksella viitataan niin osallistumismahdollisuuksien sijoittumiseen suhteessa hankkeiden elinkaareen kuin osallistumisen oikea-aikaisuuteen päätöksenteon kannalta. Laadukkaassa vuorovaikutuksessa korostuu osallistujien varhainen osallistaminen, joka jatkuu myös hankkeen valmistumisen jälkeen (Rehage ym. 2026; Späth & Scolobig 2017; Arler ym. 2023; Blohm & Dettner 2023; Landauer & Komendantova 2018; Janhunen ym. 2018). Tämä mahdollistaa myös osallistumisen vaikuttavuuden (ks. edellä kohta 1), sillä osallistujien kannalta merkittäviä päätöksiä tehdään usein erityisesti hankeprosessien alkuvaiheessa. Oikea-aikaisuudella viitataan lisäksi erilaisten osallistumistoimien sijoittumiseen suhteessa toisiinsa. Esimerkiksi Horsbøl ja Pedersen (2026) korostavat tiedon jakamiseen liittyvien keinojen ajoituksen merkitystä ennen päätöksentekoon osallistamista. Hankkeen valmistumisen jälkeisellä vuorovaikutuksella on lisäksi yhteys erityisesti alla kohdassa seitsemän (Muutoksenhaku ja päätösten jälkeiset prosessit) esitettäviin tekijöihin.

3. Inkluisio: Kaikilla, joita hankkeesta koituvat vaikutukset koskevat, tulisi lähtökohtaisesti olla mahdollisuus osallistua hanketta koskevaan päätöksentekoprosessiin (Jenkins & Kurkinen 2024). Lisäksi on tärkeää huomioida, ettei laaja osallistaminen johda joidenkin osallisten marginalisoitumiseen tai osallistumisen hyötyjen vesittymiseen (Horsbøl & Pedersen 2026;

de Fine Licht & Håkansson 2026; Elkjær & Horst 2023). Edustuksellisissa demokratioissa myös esimerkiksi kuntapäätäjien ja kuntaomisteisten energia-alan toimijoiden tulisi jo lähtökohtaisesti toimia kunnan asukkaiden edut huomioon ottaen (Palm ym. 2025). Inklusion kannalta on keskeistä tunnistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ihmisryhmät ja osallisten väliset valta-asemat (Wagner ym. 2025; Lazoroska ym. 2021; Nystén-Haarala ym. 2021; Cambou 2020). Myös tulevien sukupolvien ja muun luonnon huomioiminen kuuluu laadukkaaseen vuorovaikutukseen (de Fine Licht & Håkansson 2026; de Fine Licht & Håkansson 2025).

4. Tiedon avoimuus ja saavutettavuus: Laadukas vuorovaikutus on mahdollista vain, mikäli eri osapuolilla on pääsy laadukkaaseen ja luotettavaan tietoon. Tämä edellyttää, että tietoa jaetaan osapuolten välillä tasapuolisesti, avoimesti ja kaikille ymmärrettävässä muodossa. Avoimuuden kannalta on kriittistä, että myös hankkeiden riskeistä ja epävarmuuksista viestitään realistisesti. Lisäksi tiedon tulisi olla saatavilla oikea-aikaisesti, jotta sitä voidaan hyödyntää tasapuolisesti päätöksenteossa. (Huan ym. 2026; Zuch ym. 2026; Xu 2025; Jenkins & Kurkinen 2024; Eikeland ym. 2023; Johansen & Upham 2019; Mundaca ym. 2018; Knudsen ym. 2015.)

5. Tasavertaisuus: Laadukkaan vuorovaikutuksen lähtökohtana tulee olla osallisten tasavertainen vuorovaikutus. Ominaista tällaiselle vuorovaikutukselle on maallikko-osallisten (esim. paikalliset asukkaat) ja asiantuntijoiden (esim. hanketoimijat, kaavoittajat) välisen rajan madaltaminen esimerkiksi paikallistiedon ja paikkaan liittyvien merkitysten arvostamisen sekä hankkeiden muokkaaminen yhteiskehittämisen keinoin (de Fine Licht & Håkansson 2026; Arler ym. 2023; Larsen ym. 2017). Tällöin on tärkeää varmistaa, että osallisille tarjotaan riittävästi oikea-aikaista tukea (esim. selkeä hanketta ja sen vaikutuksia koskeva tieto, asiantuntija-apu), jotta näiden tasavertainen osallistuminen on ylipäänsä mahdollista. (Ellingsen 2026; de Fine Licht & Håkansson 2026; Mohammed 2026; de Fine Licht & Håkansson 2025; Sehlin MacNeil 2026; Fjellheim 2023; Kirkegaard ym. 2023; Tarasova & Rohrer 2023; Landauer & Komendantova 2018; Söderman 2006).

6. Jälkihoito: Vuorovaikutuksen tulisi olla jatkuvaa, eikä sen tulisi loppua hankkeen valmistuttua (Landauer & Komendantova 2018; de Fine Licht & Håkansson 2025). Tämä tarkoittaa esimerkiksi vaikutusten seurantaa ja niistä viestintää sekä selkeitä prosesseja palautteen antamiselle ja siihen vastaamiselle. Toisaalta viime sijassa tulee olla mahdollisuus hakea oikeusteitse muutosta tehtyihin päätöksiin ja korvausta päätöksistä mahdollisesti aiheutuneista haitoista (Jenkins & Kurkinen 2024; Blohm & Dettner 2023; Borch ym. 2023; Korsnes ym. 2023; Cambou 2020; Knudsen ym. 2015).

7. Luottamus: Luottamus on laadukkaan vuorovaikutuksen edellytys, mutta se toimii myös osoituksena vuorovaikutuksen laadusta (Borch ym.

2023; Jørgensen ym. 2020; Ceglarz ym. 2017). Ceglarz ym. (2017) jakavat luottamuksen ulottuvuudet henkilöiden väliseen luottamukseen, institutionaaliseen luottamukseen (esim. asukkaiden luottamus viranomaisiin, kuntiin, hanketoimijoihin) ja yleiseen sosiaaliseen luottamukseen (esim. yhteisesti jaetut arvot, jaettu sosiaalinen pääoma). Nämä täydentävät toisiaan ja toimivat osaltaan pohjana laadukkaalle vuorovaikutukselle. Lakisääteisten osallistumiskanavien lisäksi luottamuksen rakentaminen vaatii usein epävirallisia ja osallistujien kannalta joustavia osallistumismahdollisuuksia, joissa korostuvat hanketoimijoiden/viranomaisten ja osallistujien tasavertaisuus sekä aito kuunteleminen (Ceglarz ym. 2017). Luottamuksen menettäminen tapahtuu usein erityisesti näennäisosallistumisen tasolle jäävien osallistumismahdollisuuksien (Janhunen ym. 2018), hanketoimijoiden läpinäkymättömien suunnitteluprosessien ja tiedon pimittämisen vuoksi (Weisdorf ym. 2025; Kirkegaard ym. 2023; Borch ym. 2023). Myös hanketoimijoiden tarjoamat rahalliset kompensatiot voivat vähentää luottamusta, mikäli niistä ei ole päätetty yhdessä hankkeiden vaikutuksista kärsivien osallisten kanssa (Wagner ym. 2025; Clausen & Rudolph 2019). Osallisten ja viranomaisten/hanketoimijoiden välistä luottamusta voidaan sen sijaan lisätä aidosti osallistavilla ja päätösvaltaa delegeoivilla menetelmillä (Mundaca ym. 2018) sekä yhteisomistajuuden mahdollistavilla ratkaisuilla (Horsbøl & Pedersen 2026; Arler ym. 2023).

Nämä kirjallisuudessa esiintyvät laadukkaan vuorovaikutuksen osatekijät kytkevät osallistumisprosessin piirteet osallistujien kokemukseen prosessin reiluudesta ja legitimitetistä. Samalla on tärkeä huomata, että osallistujien kannalta mielekkäät prosessit eivät koostu pelkästä vuorovaikutuksesta tai viestinnästä. Hanketason vuorovaikutuksen taustalla on erilaisia rajoittavia ja mahdollistavia rakenteita ja olosuhteita. Esimerkiksi vahva itsevaltainen hallintatapa ja lainsäädäntö voivat rajoittaa paikallistason toimijoiden osallistumisen suunnitteluun ja päätöksentekoon, vaikuttaen edelleen osallisten kokemukseen hankkeiden legitimitetistä (Radtke & Renn 2024). Samoin vaikkapa lainsäädännön nojalla muutoksenhaun mahdollisuuden puuttuminen voi vaikuttaa vuorovaikutuksen laatuun. Tällaiset rajoitteet voivat vaikuttaa huomattavasti hankkeen paikalliseen vuorovaikutuksen piirteisiin ja hyväksyttävyyteen, mutta ne eivät ole muutettavissa yksittäisen hankkeen tasolla.

4.2 Vuorovaikutuksen arviointiin käytetyt viitekehykset

Kirjallisuuskatsauksen aineistossa korostuu selvästi energia- ja ympäristö-oikeudenmukaisuuden tarkastelukehys, joka on yleistynyt viime vuosina energiasiirtymän tutkimuksessa. Eri tutkijat painottavat tarkastelukehystä omilla tavoillaan ja/ tai kehittelevät sitä eteenpäin uudenaikaisiksi tarkastelukehikoiksi (esim. Mohammed 2026; de Fine Licht & Håkansson 2025; Weisdorf ym. 2025; Eikeland ym. 2023; Suboticki ym. 2023). Energia- ja ympäristöoikeudenmukaisuuden viitekehysessä tehdään tyypillisesti erotelu hankkeiden hyötyjen ja haittojen jakautumista koskevan jako-oikeudenmukaisuuden (distributive justice), menettelyllisen oikeudenmukaisuuden (procedural justice) ja erityisiä ryhmiä tai yhteisöjä tunnustavan oikeudenmukaisuuden (recognition justice) välillä. Lisäksi voidaan painottaa historiallisia haittoja hyvittävän oikeudenmukaisuuden (restorative justice) mukaan ottamista oikeudenmukaisuustarkasteluun energiasiirtymään liittyvissä hankkeissa. Nämä käsitteet tarjoavat mahdollisuuden tunnistaa, missä epäoikeudenmukaisuuksia esiintyy, kehittää uusia keinoja niiden ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä tuoda näkyviin uusia ihmisryhmiä ja osallisia. (Jenkins ym. 2016.). Oikeudenmukaisuuden käsitteistö ja tarkastelu kiinnittyvät myös oikeudenmukaisen siirtymän (just transition) käsitteeseen, joka on kiinnostunut siitä, miten energiasiirtymän tai vihreän siirtymän vaikutukset kohtelevat eri ihmisryhmiä (McCauley & Heffron 2018).

Vuorovaikutuksen laatu liittyy näistä selvimmin menettelylliseen oikeudenmukaisuuteen, jonka merkitys painottuu aineistossa. Esimerkiksi de Fine Licht ja Håkansson (2025) sekä Knudsen ym. (2015) ovat muodostaneet omat kriteeristönsä, joiden avulla he tarkastelevat proseduraalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista aurinkovoima- ja sähköverkkohankkeissa. De Fine Lichtin ja Håkanssonin (2025) kriteeristö on laadittu moraalifilosofian, politiikan teorian ja energiaoikeudenmukaisuuden tutkimuskirjallisuuden lähtökohdista ja sisältää seitsemän edellytystä, joita tarkastellaan niihin liittyvien kysymysten kautta (taulukko 3). Kriteeristö on tarkoitettu sovellettavaksi viranomaisten, poliittisten päättäjien ja hankkekehittäjien päätöksentekoprosessien tarkasteluun. Yksittäisen kriteerin kohdalla vastuu kriteerin täyttymisestä voi kuitenkin jakautua eri tavalla eri toimijoiden välillä.

Taulukko 3. de Fine Licht & Håkansson (2025): Päätöksentekoprosessien menettelytapojen oikeudenmukaisuuden tarkastelukehikko

Edellytys	Kysymykset
Julkisuus (Publicity)	Ovatko prosessiin liittyvän päätöksen yksityiskohdat ja sen perustelut julkisesti saatavilla ja niiden vaikutuspiirissä olevien henkilöiden sekä suuren yleisön saavutettavissa? Mitä kanavia tai alustoja käytetään päätöstä koskevan tiedon levittämiseen julkisen saavutettavuuden varmistamiseksi?
Relevanssi (Relevance)	Liittyvätkö päätöksentekoa ohjaavat perusteet ja näyttö selkeästi käsiteltävään päätökseen? Ovatko nämä perusteet ja periaatteet kohtuullisesti hyväksyttävissä kaikkien osallisten sidosryhmien näkökulmasta?
Osallisuus (Inclusion)	Mitä menetelmiä tai prosesseja käytettiin kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten nykyisten ja tulevien osapuolten, osallistamiseksi päätöksentekoprosessiin? Miten näiltä sidosryhmiltä kerättiin palautetta, ja miten se huomioitiin lopullisessa päätöksessä?
Oikeudenmukaisen yhteistyön ehdot ja yhteistyöhenki (Fair terms of cooperation and cooperative spirit)	Mitä toimenpiteitä tehtiin sen varmistamiseksi, että päätöksentekoprosessia leimasivat osallistujien välinen keskinäinen kunnioitus ja vastavuoroisuus? Millaisia esimerkkejä on siitä, että prosessin aikana pyrittiin löytämään yhteinen näkemys tai yhteinen perusta?
Muutoksenhaku (Appeal and revision)	Onko sidosryhmille olemassa vakiintunut menettely päätöksen haastamiseksi tai siitä valittamiseksi? Miten tämä menettely toimii?
Säätely ja toimeenpano (Regulation and enforcement)	Miten päätöstä koskevat erimielisyydet käsitellään ja ratkaistaan?
Päätöksen jälkeinen vuorovaikutus, haittojen lieventäminen ja kompensatiotoimet (Post-decision voice, impact mitigation, and compensatory actions)	Oliko päätöksen vaikutusten kohteena olevilla henkilöillä mahdollisuus esittää huolenaiheitaan päätöksen toimeenpanosta? Mitä toimenpiteitä tehtiin päätöksestä suoraan kärsiville aiheutuvien kielteisten seurausten lieventämiseksi? Miten kompensatiojärjestelyt toteutettiin, ja vastasivatko ne riittävästi niiden osapuolten tarpeisiin, joihin päätös vaikutti?

Knudsen ym. (2015) menettelytapojen oikeudenmukaisuuden tarkastelukehikko on hieman yksinkertaisempi ja kattaa kuusi eri analyttistä kategoriaa (taulukko 4). Kategoriat perustuvat erityisesti ympäristöpolitiikan tutkimusalan ja energiaoikeudenmukaisuuden tutkimuskirjallisuudelle.

Taulukko 4. Knudsen ym. (2015): Menettelytapojen oikeudenmukaisuuden analyttiset kategoriat

Kategoria	Painotukset
Tieto (Information)	Tiedon laatu, riippumattomuuden aste, saavutettavuus, riittävyys ja oikea-aikaisuus
Edustavuus (Representation)	Sidosryhmien laaja ja tasapuolinen edustus
Puhevalta (Voice)	Sidosryhmien aito mahdollisuus ilmaista huolensa ja näkemyksensä
Huomioon ottaminen (Consideration)	Miten kehittäjä tai viranomainen vastaa palautteeseen (arvostetaanko sitä tietolähteenä?)
Perusteltavuus (Logic)	Koetaanko valittu ratkaisu ja prosessi järkeväksi ja perustelluksi
Vaikutusvalta (Influence)	Heijastuuko asukkaiden palaute lopullisessa päätöksessä ja suunnitelmassa

4.3 Osallistumisen asteiden arviointi aineistossa

Osassa kirjallisuuskatsaukseen valikoiduista tutkimuksista tarkastellaan tai arvioidaan osallistumisen ja vuorovaikutuksen toteutumista. Useissa tällaisissa tutkimuksissa hyödynnetään Sherry Arnsteinin (1969) klassikoksi muodostunutta kansalaisosallistumisen tikapuut (Ladder of Citizen Participation) -analyysikehystä (Liite 1) osallistumisen tasojen empiiriseen analyysiin. Toinen usein käytetty kehys kirjallisuudessa oli International Association of Public Participation -järjestön IAP2-spektri (Liite 2).

Osallistumisen asteita kuvaavat mallit sisältävät osallistumisen neljä astetta: 1) yksisuuntaisesta tiedottamisesta 2) osallisten kuulemiseen, 3) tasaveroisempaan kumppanuuteen ja yhteissuunnitteluun sekä 4) päätösvalan siirtämiseen tai delegoimiseen kokonaan osallisille. Osallistumisen asteet edustavat Arnsteinin mallissa eräänlaista vallankäytön nollasummapeliä osallistumista järjestävien viranhaltijoiden ja osallistuvien kansalaisten välillä. Tämä painotus näkyy muun muassa siinä, että tiedottaminen ja kuuleminen lukeutuvat näennäisosallistamisen luokkaan. Arnsteinin tikapuussa on lisäksi osallistumattomuutta edustavat manipulaation ja terapian askelmat. Joissain aineiston artikkeleissa esiintyi muunnelmia näistä malleista. Esimerkiksi Buchnerin ym. (2025) käyttämä Langerin ym. (2017) asteikko eroaa Arnsteinin tikkaista niin, että taloudellinen osallistuminen energiahankkeisiin korvaa päätöksentekovallan osallistumisen korkeimpana tasona. Osallistujat ovat tällöin hyödynsaajina: sijoittajina, osaomistajina osuuskunnan kautta, tai muilla taloudellisilla sitoumuksilla.

Tutkimuskirjallisuudessa osallistumisen tasoja tai askelmia hyödynnetään arvioimaan tutkittuja osallistumisen ja vuorovaikutuksen prosesseja.

Esimerkiksi Landauer & Komendantova (2018) arvioivat paikallisyhteisöjen osallistumisen jäävän poronhoitoalueille suunniteltujen tuulivoima- ja kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten arviointiprosesseissa lainsäädännöllisten vähimmäisvaatimusten tasolle (näennäisosallistuminen) (ks. liite 1). Tutkimus perustui poronhoitajille, hanketoimijoille, ympäristöhallinnon edustajille ja etujärjestöille tehtyihin tutkimushaastatteluihin. Tutkimuksessa nousivat esiin erityisesti tarve poronhoitajien paikallistiedon tunnistamiselle ja tunnustamiselle sekä hankkeiden kumulatiivisten vaikutusten paremmalle huomioimiselle osana ympäristövaikutusten arviointiprosessia.

Janhunen ym. (2018) analysoivat tutkimuksessaan IAP2-spektrin kautta kahden eri Suomessa sijaitsevan tuulivoimapuiston läheisyydessä asuvien henkilöiden kokemuksia hankkeita koskevissa osallistamisprosesseissa. Haastattelu- ja kyselyaineiston perusteella tutkijat arvioivat osallistamisen jääneen lähemmäs lakisääteisten vähimmäisvaatimusten täyttämistä (kuuleminen) kuin osallisten todellista vaikutusvaltaa (valtuuttaminen) (ks. liite 2).

Horsbøl & Pedersen (2026) hyödyntävät artikkelissaan Arnsteinin (1969) kansalaisosallistumisen tikapuita tutkiessaan tanskalaisessa Thistedin kunnassa kehitettyä paikallisten asukkaiden osallistumisen edistämiseen pyrkivää Thy-mallia (Tietolaatikko 1). Lisäksi he peilaavat mallia Carpentierin (2016) näkemykseen, jonka mukaan osallistumisprosessien tulisi tasapainottaa osallisten välisiä valtasuhteita. Thistedin kunnassa käytönotettujen energiayhteisöjen ja uusiutuvia energiamuotoja kehittävien yritysten välistä vuorovaikutusta tutkijat kuvaavat kumppanuudeksi, jossa osallistujilla on todellista päätöksentekovaltaa. Energiayhteisöt kasvattavat selvästi paikallisten neuvotteluvoimaa ja mahdollistavat näiden aidon osallistumisen päätöksentekoon – olkoonkin, että energiayhteisöihin osallistumiseen ja niiden edustavuuteen liittyy myös kritiikkiä, kuten kysymys siitä, edustavatko yhteisöt oikeudenmukaisella tavalla lähimpänä energiahankkeita asuvia suhteessa muihin kuntalaisiin.

Horsbøl ja Pedersen (2026) kuvaavat Thy-mallin suljettua kansanäänestystä kuulemistyypiksi osallistumiseksi, sillä äänestys on neuvoantava eikä sido suoraan kunnan poliittisia päätöksentekijöitä. Melko laaja äänioikeus herättää tutkijoiden mukaan myös kysymyksen siitä, tulisiko lähellä hankkeiden sijaintipaikkaa asuvilla kuntalaisilla olla enemmän valtaa kuin kauempana asuvilla. Toisaalta kansanäänestys kannustaa epäsuorasti hanketoimijoita suunnittelemaan hankkeita niin, että hankkeiden hyödyt jakautuvat tasaisemmin asukkaiden kesken, mikä kasvattaa myös suljetun äänestyksen painoarvoa asukkaiden osallistumista lisäävänä tekijänä. Horsbøl ja Pedersen analysoivat myös Thy-mallia kuntalaisten kapasiteettien näkökulmasta: Mallissa kunnan palkkaama ulkoinen konsultti tukee asukkaiden muodostamia energiayhteisöjä parantaen näiden kykyä neuvotella tasavertaisemmin hanketoimijoiden kanssa. Kapasiteettien kehittäminen nähdään artikkelissa vallitsevia valta-asemia haastavana, joskaan ei vallan epätasapainoa kokonaan poistavana tekijänä.

TIETOLAATIKKO 1: THY-MALLI

Thy-malli (Thy-Modellen) otettiin käyttöön tanskalaisessa noin 43 000 asukkaan Thistedin kunnassa vuonna 2023. Yksi mallin päätarkoituksista on parantaa asukkaiden osallistumismahdollisuuksia paikalliseen energia-siirtymään liittyvissä hankkeissa tuomalla asukkaita yhteen ja kehittämällä näiden osallistumiskapasiteetteja mm. ulkopuolisten konsulttien avulla. Laadukkaan vuorovaikutuksen lisäksi mallissa korostuu jako-oikeuden mukaisuuden toteutuminen. Malliin sisältyy viidestä teemasta koostuva kriteeristö, jonka tarkoitus on ohjata vihreän siirtymän hankesuunnitelmien arviointia:

1. Vähintään 50 % uusiutuvan energian laitoksen omistajuudesta on tarjottava paikallisyhteisölle
2. Laitosten lähimmille naapureille on maksettava reilu korvaus
3. Hankkeiden on tuotettava paikallisia ekologisia parannuksia (esim. metsitystä)
4. Rakentamisen on integroiduttava harmonisesti maisemaan ja suojeltava kulttuuriarvoja
5. Hankkeiden on osoitettava laaja paikallinen tuki asukkaiden suljetulla äänestyksellä

Thy-mallin legitimizeetti kyseenalaistettiin kuitenkin keväällä/kesällä 2026, kun Thistedin kunnanvaltuusto päätti asukasäänestyksen vastaisesti jatkaa kahden hankkeen valmisteluprosessia (Ibfelt 2026a). Seurauksena Thy-malli uudelleenarvioidaan ja seuraavista energiahankkeista päätetään aikaisintaan vuonna 2031 (Ibfelt 2026b).

Buchner ym. (2025) ovat soveltaneet Arnsteinin (1969) tikapuihin pohjautuvaa Langerin ym. (2017) asteikkoa tutkiessaan laajalla asukaskyselyllä (n=1203) osallistumisen vaikutusta vihreän vedyn tuotantolaitosten hyväksyttävyyteen Saksassa. Tutkimuksen tulosten mukaan osallistumisen tasoista vain kahdella kuudesta oli tilastollisesti merkitsevä, joskin päinvastainen vaikutus hankkeiden hyväksyttävyyteen vastaajien keskuudessa: tiedottaminen (hankkeita koskevan tiedon vastaanottaminen) lisäsi, mutta kuuleminen (osallistujien mielipiteiden välittäminen hanketoimijoille) heikensi hyväksyttävyyttä. Buchner ym. (2025) mukaan kyse on todennäköisesti siitä, että vastaajat kokevat hyötyvänsä saamastaan tiedosta, mutta kuulemisiin osallistumisen ei koeta tuovan lisäarvoa. Tulokset ovat osin ristiriidassa monien aiempien tutkimusten kanssa, joissa korkeampien osallistumisen tasojen on nähty lisäävän energiahankkeiden hyväksyttävyyttä. Buchner ym. pohtivatkin, että toteutuneiden vetyhankkeiden vähäinen määrä ja Saksassa vallitseva positiivinen julkinen keskustelu uusiutuvan energiaan perustuvan vetytalouden ympärillä voivat vaikuttaa analyysin tuloksiin.

4.4 Osallistumisen tavanomaiset ja aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmät

Aineistossa käsitellyt osallistumisen menetelmät voidaan jaotella tässä tavanomaisiin menetelmiin ja aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmiin. Tavanomaisilla menetelmillä viitataan lainsäädännössä määriteltyihin menetelmiin, jotka ovat vähimmäisedellytys energiahankkeille myönnettyjen lupien ja kaavoituksen lainvoimaisuudelle. Tavanomaisiksi menetelmiksi luokitellaan tässä yhteydessä myös hanketoimija- tai viranomaislähtöiset osallistamismenetelmät, joiden tarkoitus on lainsäädännön vaatimien minimivaatimusten vapaaehtoinen täydentäminen. Aktiivisen vuorovaikutuksen malleissa on painotuksena pitkäjänteinen, jatkuva vuorovaikutus osallisten, viranomaisten ja hanketoimijoiden välillä sekä osallisten aidot osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet suunnittelu-, neuvottelu- ja päätöksentekoprosesseissa.

Tarkastellussa aineistossa **lakisääteisistä osallistumismuodoista** käsiteltiin erityisesti kirjallisia lausunto- ja kuulemiskierroksia, kuten YVA-kuulemisia (Kankare 2026; Arler ym. 2023; Clausen ym. 2021; Janhunen ym. 2018; Landauer & Komendantova 2018; Knudsen ym. 2015; Liljenfeldt 2015; Nenasheva ym. 2015) sekä lakisääteisiä viranomaisneuvotteluja (Kankare 2026; Mohammed 2026; Nystén-Haarala ym. 2021; Cambou 2020; Landauer & Komendantova 2018; Larsen ym. 2017). Luonteeltaan vapaaehtoisista osallistumismenetelmistä tyypillisimpiä olivat kirjallisuudessa esimerkiksi avoimet yleisötilaisuudet ja paikallisille asukkaille suunnatut tiedotustilaisuudet (Landauer & Komendantova 2018; Nenasheva 2015), mielipidekyselyt (Horsbøl & Pedersen 2026; Westerlund 2020; Karjalainen & Järvikoski 2010) sekä yksisuuntainen tiedottaminen viestinnällisin välinein (esim. lehti-ilmoitukset, esitteet) (de Fine Licht & Håkansson 2025; Janhunen ym. 2018).

Tarkastellussa kirjallisuudessa esiintyi kritiikkiä tavanomaisia osallistamismenetelmiä kohtaan. Esimerkiksi Radtken (2025) laaja, Keski-Euroopan maita käsitellyt meta-analyysi osoitti selvästi, että perinteisillä, ylhäältä alaspäin johdetuilla hallinnan ja osallistamisen menetelmillä, kuten kuulemisilla tai mielipidekyselyillä on enemmän negatiivisia vaikutuksia kuin aktiivisen osallistumisen mahdollistavilla menetelmillä kuten yhteiskehittämisellä ja asukasäänestyksillä. Tavanomaisia osallistumisen menetelmiä kritisoidaan Pohjoismaiden kontekstissa erityisesti siitä, että ne eivät mahdollista osallistujille todellista vaikutusvaltaa merkittäviin päätöksiin (Kankare 2026; Rehage ym. 2026; Clausen ym. 2021; Papazu 2016; Knudsen ym. 2015; Söderholm ym. 2007; Khan 2003). Useissa aineistossa käsitellyissä tapauksissa viestintää kuvataan yksisuuntaiseksi ja asiantuntijavetoiseksi, ja paikallisten osallistaminen nähdään lähinnä keinona puolustaa jo valmiiksi tehtyjä päätöksiä (Wagner ym. 2025; Clausen ym. 2021; Landauer &

Komendantova 2018; Karjalainen & Järvikoski 2010). Tavanomaiset osallistamismenetelmät eivät usein myöskään mahdollista ihmisten aineettomien huolien (esim. elämäntapoihin tai paikkasuhteeseen liittyvät muutokset) huomioimista samalla tavalla kuin esimerkiksi rahallisia menetyksiä (Borch ym. 2023).

Aineistossa käsitelty **aktiivisen vuorovaikutuksen menetelmät** voidaan ryhmitellä viiteen eri luokkaan:

1. Monenväliset yhteistoiminnalliset ja yhteissuunnittelun menetelmät: Yhteissuunnittelun logiikassa korostuu eri sidosryhmien osallistuminen hankkeiden suunnitteluun niin, että osallistujilla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa hankkeiden toteutukseen. Tämä edellyttää varhaista ja aidosti vuorovaikutteista osallistamista ennen hankkeiden kannalta merkittävimpien päätösten tekoa. Esimerkkejä tämäntyyppisistä menetelmistä aineistossa olivat muun muassa konfliktinratkaisua muistuttavat puolueetomasti fasilitoidut teemalliset työpajat Ranskan ja Espanjan välistä sähkönsiirtohanketta koskevien eriävien näkemysten käsittelyssä ja yhteisen ratkaisun rakentamisessa (Späth & Scolobig 2017), paikallisten ja hanketoimijan yhteisten maastokävelyiden perusteella toteutettu muutosten suunnittelu aurinkovoimahankkeeseen Tanskassa (Horsbøl & Pedersen 2026), sekä toimintatutkimukselliset maisematason työpajat, joissa tarkasteltiin laajan osallistujajoukon kesken kaivosten, tuulivoiman ja metsätalouden yhteisvaikutuksia poronhoitoalueilla Ruotsissa (Larsen ym. 2017)

2. Sidosryhmäspesifit pienryhmämenetelmät: Näillä menetelmillä tarkoitetaan tiettyjen sidosryhmien erityispiirteet huomioivia osallistamisen malleja. Sidosryhmäspesifejä menetelmiä voidaan käyttää esimerkiksi alkuperäiskansojen tai perinteisiä elinkeinoja harjoittavien ryhmien kanssa yhteissuunnittelun tai yhteisen tiedontuotannon menetelminä, kun hankkeilla on vaikutuksia näiden oikeuksiin tai mahdollisuuksiin elinkeinon harjoittamiseen. Landauer ja Komendantova (2018) kuvaavat artikkelissaan suomalaisten tuulivoima- ja kaivoshankkeiden yhteydessä järjestettyjä poronhoitajille suunnattuja pienryhmätapaamisia. Näissä hanketoimijat saivat poronhoitajilta mm. tarkkoja maankäyttökarttoja, joiden avulla hankkeita muutettiin. Sama tutkimus kuvaa myös yhteisen tiedontuotannon menetelmää, jossa hanketoimija rahoitti poroihin kiinnitettäviä GPS-pantoja. Näiden avulla kerättiin tietoa porojen liikkumisesta hankkeiden rakennusvaiheessa ja hankkeiden valmistuttua.

3. Puntaroivat (deliberatiiviset) kansalaisraadit, -paneelit ja -kokoukset: Puntaroivat kansalaisraadit, -paneelit ja -kokoukset koostuvat satunnaisotannalla valituista osallistujista. Menetelmien tarkoitus on tuottaa osallistujien välisen, asiantuntijatiedon tukeman, dialogisen keskustelun pohjalta punnittu näkemys poliittisen päätöksenteon tueksi. Aineistossa esimerkiksi Arler ym. (2023) käsittelevät Aarhusin satamalaajennuksen ja siihen liittyvien energiahankkeiden suunnittelun yhteyteen perustettua

38-jäsenistä kansalaisraatia. Työnsä lopputuotoksena raati tuotti suosituksia kaupunginvaltuustolle. Tapaus toimii myös varoittavana esimerkkinä osallistumisen ajoituksen merkityksestä: kansalaisraati perustettiin niin myöhäisessä vaiheessa, että sen tuottamat suositukset eivät lopulta ehtineet vaikuttaa satamahankkeen päätöksiin.

4. Suorat ja neuvoa-antavat paikalliset kansanäänestykset: Paikalliset (kunnalliset) kansanäänestykset voivat olla joko poliittisia päättäjiä sitovia (suora demokratia) tai neuvoa-antavia. Vaikka neuvoa-antavissa äänestyksissä lopullinen päätösvalta säilyy asukkaita edustavilla päättäjillä, äänestyksellä voi tällaisissakin tapauksissa olla merkittävä vaikutus päätösten hyväksyttävyyteen ja päätöksenteon legitimitettiin. Tanskassa sijaitsevassa Thistedin kunnassa kehitettyyn Thy-malliin kuuluvat asukasäänestykset uusiutuvan energian hankkeista ovat kuvaava esimerkki siitä, miten asukasäänestyksiä voidaan hyödyntää energiahankkeiden suunnittelussa (Horsbøl & Pedersen 2026). Toisaalta kunnanvaltuuston tekemien päätösten legitimitetti kärsi heti, kun ne eivät vastanneet neuvoa-antavien asukasäänestysten linjaa (Ibfelt 2026a; Ibfelt 2026b).

5. Yhteisölähtöiset ja yhteisomistajuuteen perustuvat mallit: Näissä malleissa korostuu (yleensä paikallisten) asukkaiden aktiivisuus ja usein myös näiden taloudellinen sitoutuminen hankkeisiin niiden osaomistajina. Tyypillinen aineistossa tarkasteltu esimerkki ovat energiayhteisöt ja -osuuskunnat, jotka ovat olleet tärkeä osa siirtymää uusiutuviin energiamuotoihin erityisesti Tanskassa (Arler ym. 2023; Kirkegaard ym. 2021; Ornetzeder & Rohrer 2013). Yhteisölähtöisyyden ja yhteisomistajuuden hyötyinä nähdään tarkastellussa aineistossa muun muassa demokraattisen päätöksenteon korostuminen (Horsbøl & Pedersen 2026; Palm ym. 2025), korkeampi luottamus (Bauwens ym. 2016), energiaoikeudenmukaisuuden eri osa-alueiden tasapainoisempi toteutuminen (Sun ym. 2026; Suboticki ym. 2023) sekä paikallisen neuvotteluvoiman ja toimijuuden vahvistuminen (Arler ym. 2023). Toisaalta tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden koon kasvun myötä pienten energiayhteisöjen on ollut vaikeampi kerätä riittävää rahoitusta toimintaansa ilman julkista tukea (le Maitre 2024). Energiayhteisöt voivat myös lisätä eriarvoisuutta, mikäli osallistuminen ei ole mahdollista ilman merkittävää henkilökohtaista taloudellista investointia (le Maitre 2024; Johansen & Emborg 2018). Lisäksi niiden sisällä voi syntyä epäterveitä valta-asetelmia (Suboticki ym. 2023) tai osallistuminen voi jäädä hyvin passiiviseksi (Palm ym. 2025). Tällaiset tekijät voivat hankaloittaa energiayhteisöjen positiivisten vaikutusten toteutumista.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että laadukas vuorovaikutus toteutuu energiasiirtymään liittyvissä hankkeissa todennäköisemmin, mikäli perusasiat, kuten tiedonsaanti on hoidettu hyvin, mutta osallistumismahdollisuudet eivät rajoitu vain lainsäädännön vaatimiin ja muihin tavanomaisiin menetelmiin. Erilaisten osallistujien tarpeet ja oikeudet, kuten

alkuperäiskansastatuksen tai sosioekonomisen aseman huomioivien yhteiskehittämisen menetelmien harkittu hyödyntäminen on tarkastellun kirjallisuuden perusteella järkevää niin hanketoimijan, viranomaisen kuin kansalaisen näkökulmasta riippumatta osallistamisen perusteista (ks. luku 2.1.). Lisäksi on hyvä muistaa, että laadukas vuorovaikutus rakentuu virallisten menetelmien ohella myös joustavissa ja tasavertaisissa, vähemmän virallisissa kohtaamisissa.

5. Laadukkaan vuorovaikutuksen vaikutukset päätöksentekoon

Tutkimuskirjallisuudessa laadukkaan vuorovaikutuksen vaikuttavuus ilmenee tietopohjan vahvistumisena, konkreettisina vaihtoehtoina, päätöksenteon legitimitetin ja luottamuksen vahvistumisena sekä tehokkaampana konfliktien ja oikeudellisten valitusten ennaltaehkäisemisenä. Laadukas vuorovaikutus voi palvella näin ollen myös hankkeiden hyväksyttävyyttä ja edistymistä, vaikka tämä ei olisi vuorovaikutuksen nimenomainen tavoite.

5.1 Paikallistieto osana hankkeen tietopohjaa

Laadukkaassa vuorovaikutuksessa paikallistieto tai ”maallikkoasiantuntijuus” muodostaa yhdessä asiantuntijoiden tuottaman tiedon kanssa päätöksenteon vaatiman tietopohjan. Paikallistieto on usein pitkän ajan kuluessa muodostunutta niin sanottua hiljaista tietoa, minkä vuoksi se täydentää hankepaikkakuntien ulkopuolelta saapuvien hanketoimijoiden ja konsulttien hankealuetta koskevaa asiantuntemusta (Kankare 2026; Nielsen ym. 2019). Paikallistietoa voivat olla esimerkiksi asukkaiden tekemät havainnot hankkeiden suunnittelualueilla, tieto paikkaan liittyvistä merkityksistä,

Laadukkaassa vuorovaikutuksessa paikallistieto tai ”maallikkoasiantuntijuus” muodostaa yhdessä asiantuntijoiden tuottaman tiedon kanssa päätöksenteon vaatiman tietopohjan.

näkemykset hankkeiden vaikutuksista alueella harjoitettuihin elinkeinoihin tai alkuperäiskansatieto (Jenkins & Kurkinen 2024; Arler ym. 2023 Fjellheim 2023; Landauer & Komendantova 2018). Tietopohjan vahvistamisella voidaan paitsi vaikuttaa päätösten laatuun, tuoda esiin alkuperäisiin suunnitelmiin liittyviä puutteita ja epäkohtia (Jenkins & Kurkinen 2024).

5.2 Vaihtoehtojen kehittäminen ja suunnitelmien muutokset

Laadukkaassa vuorovaikutuksessa osallisten paikallistiedon ja palautteen tulisi toimia yhtenä vaihtoehtojen kehittämisen ja hankesuunnitelmiin tehtävien muutosten tietolähteistä (Sun ym. 2026; Blohm & Dettner 2023; Jikiun ym. 2023; Clausen ym. 2021; Späth & Scolobig 2017). Suunnitelmiin tehtävien muutosten kannalta vuorovaikutuksen ajoitus on usein ratkaisevan tärkeä vuorovaikutuksen laatuun vaikuttava tekijä (Blohm & Dettner 2023). Mikäli vuorovaikutus aloitetaan liian myöhään tai se ajoittuu päätöksenteon kannalta väärään aikaan, voi hyvinkin toteutettu osallistaminen valua hukkaan ja vaikeuttaa vuorovaikutusta jatkossa. Kirjallisuudesta löytyy paljon esimerkkejä onnistuneen vuorovaikutuksen seurauksena energiahankkeisiin tehdyistä muutoksista, kuten tuulivoimahankkeisiin tehdyt muutokset poronhoitoalueilla Suomessa (Landauer & Komendantova 2018), muutokset Bjerren aurinkovoimahankkeeseen Tanskassa (Horsbøl & Pedersen 2026) sekä muutokset Norjassa sekä Ranskan ja Espanjan välillä sijaitseviin sähkönsiirtolinjoihin (Späth & Scolobig 2017).

5.3 Päätöksenteon legitimitetti, luottamus ja sosiaalinen hyväksyttävyys

Tutkimuskirjallisuuden perusteella laadukas vuorovaikutus voi vahvistaa eri osapuolten välistä luottamusta ja tehtyjen päätösten legitimitettiä (Eikeland ym. 2023). Toimijoiden välinen luottamus kehittyy usein epävirallisten ja osallistujien kannalta joustavien osallistumismahdollisuuksien kautta (Ceglarz ym. 2017). Reiluksi koetut vuorovaikutusprosessit lisäävät myös hankkeiden sosiaalista hyväksyttävyyttä ja siten todennäköisyyttä hankkeiden onnistumiselle (Sun ym. 2026; Peltonen ym. 2024; Janhunen ym. 2018). Vuorovaikutuksen roolia päätösten legitimitetin rakentumisessa voidaan tarkastella kolmessa vaiheessa, osallistumisen lähtökohtien, itse prosessin ja sen lopputulosten legitimitetin kautta (Webler 2025). Lähtökohtien legitimitettiin vaikuttavat erityisesti inklusio ja edustavuus: laadukkaassa vuorovaikutuksessa kaikilla asianosaisilla on mahdollisuus osallistua, tuoda mielipiteensä ilmi, ja näin vaikuttaa päätöksentekoon (Liljenfeldt 2015).

Prosessin legitimiteetti muodostuu sen koetusta reiluudesta ja läpinäkyvyydestä, joihin vaikuttavat muun muassa prosessin avoimuus ja vastavuoroisuus sekä osallistujien tasavertainen mahdollisuus osallistua keskusteluun. Prosessin legitimiteetti vaikuttaa myös osallistujien väliseen luottamukseen. (Eikeland ym. 2023; Janhunen ym. 2018.) Vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa prosessin lopputulosten legitimiteettiin puolestaan niin, että tehdyt päätökset nauttivat laaja-alaista hyväksyntää, jolloin ne ovat myös kestävämpiä. Päätöksiin välittyy siis koko vuorovaikutusprosessi eli ne kollektiiviset näkemykset ja tiedot, joita osallistujat ovat tuoneet päätöksentekoon. (Weisdorf ym. 2025; Liljenfeldt 2015). Legitimiteettiä, luottamusta ja sosiaalista hyväksyttävyyttä tukeva vuorovaikutus voi kokonaisuutena vaikuttaa monella tapaa hankkeen onnistumisen mahdollisuuksiin.

5.4 Konfliktien ja oikeudellisten valitusten ennaltaehkäisy

Konfliktien ja oikeudellisten valitusten ennaltaehkäisy on yksi selvimmistä laadukkaan vuorovaikutuksen hyödyistä, erityisesti taloudellisten resurssien ja hankkeiden keston näkökulmasta. Esimerkiksi laajasti Suomessa tehtyjä tuulivoimahankkeisiin liittyneitä oikeudellisia valituksia käsittelevässä tutkimuksessaan Kankare (2026) tuo esiin, miten valitukset perustuvat usein puutteellisiin selvityksiin ja sivuutettuun paikallistietämykseen. Elkjær & Horst (2023) taas kuvaavat, kuinka tanskalaisen tuulivoimahankkeen suunnitteluprosessissa marginalisoiduiksi itsensä tunteneet paikalliset kääntyivät vastustamaan hanketta, mutta vetosivatkin hankkeen lepakoille aiheuttamiin haittoihin. Epäonnistunut vuorovaikutus tai vuorovaikutuksen puute voivatkin olla merkittävänä syynä sille, että päätöksiin haetaan oikaisua muihin substanssisyihin, esimerkiksi ympäristövaikutuksiin vedoten.

Useat aineiston tutkimukset käsittelevät myös näennäisen ja alkuperäiskansojen oikeudet sivuuttaneiden vuorovaikutusprosessien synnyttämiä konflikteja ja oikeudellisia tapauksia erityisesti Norjan saamelaisalueilla (Ellingsen 2026; Mósesdóttir 2024; Fjellheim 2023; Arler ym. 2023; Norman 2022). Konflikteja on kuitenkin mahdollista ennaltaehkäistä ja oikeuskäsittelyitä välttää laadukkaan vuorovaikutuksen mahdollistavilla osallistamismenetelmillä jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa (Horsbøl &

Konfliktien ja oikeudellisten valitusten ennaltaehkäisy on yksi selvimmistä laadukkaan vuorovaikutuksen hyödyistä, erityisesti taloudellisten resurssien ja hankkeiden keston näkökulmasta.

Pedersen 2026; Sun ym. 2026; Radtke 2025; Borch ym. 2023; Späth & Scolobig 2017; Mundaca ym. 2018; McLaren Loring 2007). Lisäksi jatkuvaa dialogia ja sovittelumahdollisuuksia ylläpitävien instituutioiden (Sun ym. 2026; Mundaca ym. 2018; Islar & Busch 2016) sekä yhteisomistajuuden mahdollistavien järjestelyjen on osoitettu auttavan ehkäisemään konfliktien eskaloitumista ja hankkeiden ajautumista valituskierteeseen (Borch ym. 2023). Toisaalta Knol-Kauffman ym. (2023) huomauttavat, että konfliktit voivat tuoda esiin kestävämmiä toimintatapoja. Tällöin konfliktien seurauksena voi syntyä mahdollisuus kestävyysmurrosta tukevien toimintatapojen edistämiseen.

5.5 Vaikutusmekanismien tunnistaminen ja todentaminen

Laadukkaan vuorovaikutuksen vaikutusmekanismien yksiselitteinen todentaminen vihreän siirtymän investointihankkeiden kontekstissa on vaikeaa hankkeiden yksilöllisestä luonteesta ja pitkästä kestävästä johtuen. Edellä luvuissa 5.1–5.4 esiteltujen vaikutusten perusteella voidaan kuitenkin tunnistaa kolme merkittävää, useissa tämän kirjallisuuskatsauksen lähdeaineistoissa havaittua vaikutusmekanismia: varhaisen ajoituksen mekanismi ja jatkuvan vuorovaikutuksen mekanismi, reagointi- ja vastavuoroisuusmekanismi sekä vallan delegoinnin mekanismi. Vaikutusmekanismit kytkeytyvät keskeisesti vuorovaikutuksen ajoitukseen, osapuolten väliseen keskinäiseen kunnioitukseen ja luottamukseen sekä vallan jakamiseen.

Laadukkaan vuorovaikutuksen vaikutusmekanismit:

1. Varhaisen ajoituksen ja jatkuvan vuorovaikutuksen mekanismi:

Varhaisella vuorovaikutuksella mahdollistetaan osallistujien näkemysten ja tiedon huomioiminen merkittävien päätösten tekovaiheessa (Sun ym. 2026, Rehage ym. 2026; Lundheim & Löfström 2025; Jenkins & Kurkinen 2024; Blohm & Dettner 2023; Nielsen ym. 2019; Thygesen & Agarwal 2014). Lisäksi varhain aloitettu ja jatkuva vuorovaikutus luo pohjan joustavalle suunnittelulle ja lisää vuorovaikutusprosessin koettua oikeudenmukaisuutta. Tällä on positiivinen vaikutus hankkeen hyväksyttävyyteen, mikä puolestaan madaltaa konflikti- ja valitusriskiä (Sun ym. 2026; Peltonen ym. 2024; Janhunen ym. 2018).

2. Reagointi- ja vastavuoroisuusmekanismi: Vastaaminen osallistujien näkemyksiin, kysymyksiin ja palautteeseen avoimesti, johdonmukaisesti ja näyttöön perustuen lisää osapuolten välistä luottamusta (Sun ym. 2026; Borch ym. 2023; Knudsen ym. 2015). Tällä on vahva yhteys esimerkiksi koettuun menettelylliseen oikeudenmukaisuuteen (Suboticki ym. 2023) ja hankkeiden hyväksyttävyyteen (Peltonen ym. 2024; Janhunen ym. 2018).

3. Vallan delegoinnin mekanismi: Vallan delegointi esimerkiksi yhteiskehittämiseen perustuvia osallistamismenetelmiä hyödyntäen pelkän osallistujien kuulemisen sijaan mahdollistaa osallistujien aktiivisen toimijuuden (”kanssahallinnon”) ja sitouttaa nämä tiiviimmin hankkeeseen (Horsbøl & Pedersen 2026; Mohammed 2026; de Fine Licht & Håkansson 2025; Elkjær & Horst 2023; Fjellheim 2023; Clausen ym. 2021; Janhunen ym. 2018). Erityisen vaikuttavaksi vallan delegoinnin mekanismiksi kirjallisuudessa on tunnistettu yhteisomistajuus ja paikallisten aloitteesta kehitetyt hankkeet (Sun ym. 2026; le Maitre 2024; Arler ym. 2023; Islar & Busch 2016; Bauwens ym. 2016). Osallisille jaetun päätösvallan ja omistajuuden instrumentaaliset hyödyt tulevat esiin muun muassa matalampana riskinä konfliktien eskaloitumiselle ja näin myös hankkeiden viivästymiselle (Borch ym. 2023; Mundaca ym. 2018).

6. Ehdotus laadukkaan vuorovaikutuksen käytännön kriteereiksi vihreän siirtymän investointihankkeissa

Laadukas vuorovaikutus on jatkuva prosessi, joka voidaan jakaa vuorovaikutuksen edellytyksiin, prosessin laatuun sekä vuorovaikutuksen seurauksiin ja niihin liittyvään vastuuseen. Kirjallisuuskatsauksen ja sitä täydentävän aineiston perusteella kehitettiin laadukkaan vuorovaikutuksen kriteeristö vihreän siirtymän parissa työskentelevien kuntien viranhaltijoiden, kuntapäättäjien ja hanketoimijoiden käytännön työn tueksi.

Tässä kirjallisuuskatsaukseen perustuvassa muistiossa on esitelty useita erilaisia teoreettisia jäsennyksiä, joissa käsitellään muun muassa ympäristö-oikeudenmukaisuuden periaatteita, osallistamisen perusteita ja arviointias-teikkoja sekä vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavia tekijöitä. Taulukossa 5 esitellään kriteeristön muodossa synteesi siitä, miten vuorovaikutuksen laatua vihreän siirtymän investointihankkeissa voidaan arvioida. Kriteeristö on laadittu niin, että se olisi mahdollisimman käytännönläheinen ja hyö-dynnettävissä erilaisissa hankkeissa. Pääosaa kriteereistä ja kriteeristössä esitetyistä arviointikysymyksistä voi soveltaa hankkeiden arvioinnin lisäksi hankkeiden suunnitteluun.

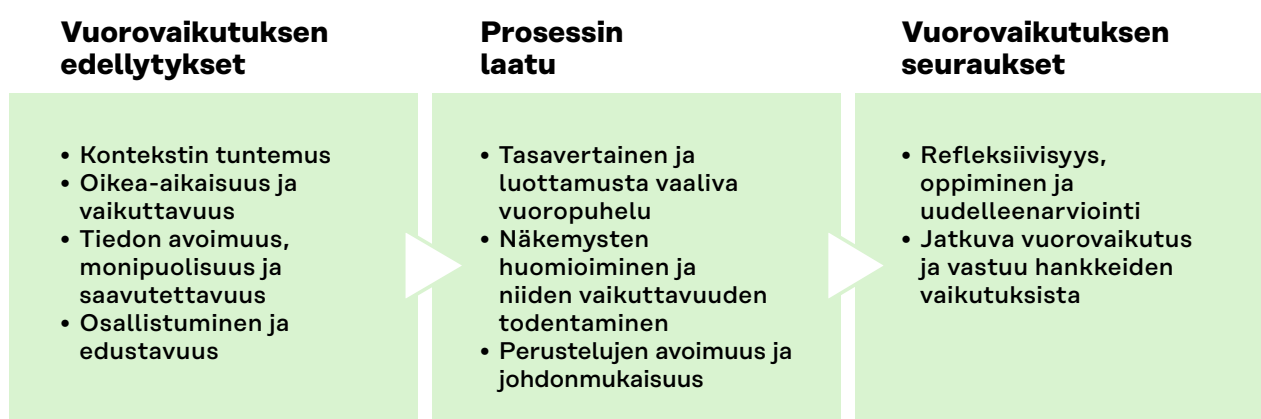
Kriteeristöä voi hahmottaa ajallisesti jakamalla siinä esiteltyt osatekijät vuorovaikutuksen edellytysten, prosessin laadun ja vuorovaikutuksen seu-rausten kategorioihin (kuva 8). Kriteeristö perustuu kirjallisuuskatsauksen aineistosta tunnistettuihin vuorovaikutuksen osatekijöihin ja kahteen muis-tion luvussa 4.2 käsiteltyyn menettelytapojen oikeudenmukaisuuden tarkas-telumalliin (de Fine Licht & Håkansson 2025; Knudsen ym. 2015). Lisäksi

kriteeristön laadinnassa on hyödynnetty Weblerin (2025) osallistamisen arvioinnin normatiivisia malleja käsittelevää artikkelia.

Kriteeristön periaatteellinen lähtökohta on, että laadukkaassa vuorovaikutuksessa osallisilla on todellinen mahdollisuus osallistua ja selvä ymmärrys siitä, mihin osallistumalla voi vaikuttaa. Lisäksi laadun kannalta on keskeistä, että osallisten näkemykset käsitellään asianmukaisesti ja tehdyt ratkaisut perustellaan avoimesti. Laadukas vuorovaikutus ei näin ollen edellytä konsensuksen syntymistä, kaikkien osallistujien tyytyväisyyttä lopputuloksiin tai aina edes osallistumisen konkreettisia vaikutuksia lopullisiin päätöksiin. On kuitenkin huomattava, että pääsääntöisesti vuorovaikutuksen tulisi pyrkiä vaikuttavuuteen jo yksin osallistumiseen motiivoinnin kannalta.

Tapauksissa, joissa osallistumisen vaikutukset jäävät vähäisiksi tai olemattomiksi osallistujille on aina kyettävä perustelemaan avoimesti, johdonmukaisesti ja näyttöön perustuen, miksi vaikutuksia ei ollut. Lisäksi on tärkeää tiedostaa, että jokainen hanke on erilainen, eikä kaikkiin vuorovaikutustilanteisiin voi tai tarvitse käyttää samaa määrää resursseja. Alla esitetyssä kriteeristössä ei siis oteta kantaa siihen, millainen määrä voimavaroja vihreän siirtymän investointihankkeissa tulisi varata vuorovaikutukseen sen laadun maksimoimiseksi. Sen sijaan kriteeristö auttaa hahmottamaan, mitkä seikat ovat onnistuneen vuorovaikutuksen kannalta merkittävimpiä, ja miten vuorovaikutuksen laatua voidaan parantaa hankkeen yksilöllinen konteksti huomioiden.

Kuva 8. Laadukkaan vuorovaikutuksen kriteeristön ajallinen tarkastelu

Taulukko 5. Ehdotus laadukkaan vuorovaikutuksen kriteeristöksi

Kriteeri	Kriteerin edellytykset	Arviointikysymykset
0. Kontekstin tuntemus	Vuorovaikutus tapahtuu aina tietyssä kontekstissa. Kontekstin riittävä tunteminen on tarpeellista oikeiden kysymysten ja toimijoiden tunnistamiseksi.	Onko paikalliseen kontekstiin tutustuttu riittävän hyvin? Onko alueen toimijat ja näiden huolenaiheet kartoitettu?
1. Oikea-aikaisuus ja vaikuttavuus	Vuorovaikutus aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta osallistujien näkemykset voidaan huomioida hanketta koskevissa olennaisissa päätöksissä. Osallistujille tuodaan alusta asti selvästi ilmi, mihin nämä voivat ja eivät voi vaikuttaa. Lisäksi perustellaan avoimesti, miksi joihinkin asioihin ei voi vaikuttaa tai miksi osallistuminen ei johtanut muutoksiin.	Onko vuorovaikutus aloitettu ennen keskeisten ratkaisujen lukitsemista? Onko päätetyille ratkaisuille ollut todellisia vaihtoehtoja? Onko osallistuminen johtanut muutoksiin alkuperäisessä suunnitelmassa?
2. Tiedon avoimuus, monipuolisuus ja saavutettavuus	Kaikilla osapuolilla on pääsy puolueettomaan tietoon. Asiantuntijatiedon ohella hyödynnetään osallistujien tietoa mahdollisuuksien mukaan. Tietoa jaetaan osapuolten välillä avoimesti ja kaikille saavutettavassa muodossa. Hankkeiden hyödyistä, haitoista, riskeistä ja epävarmuuksista viestitään realistisesti. Lisäksi tieto on saatavilla oikea-aikaisesti, jotta sitä voidaan hyödyntää tasapuolisesti päätöksenteossa.	Onko tieto ollut ymmärrettävää myös ilman teknistä asiantuntemusta? Onko kaikki hankkeen toteuttamiseen liittyvät vaihtoehdot ja epävarmuudet esitetty? Ovatko ihmiset saaneet tarvitsemansa tiedon riittävän ajoissa?
3. Osallistuminen ja edustavuus	Hankkeen vaikutuksille altistuvat henkilöt, yhteisöt ja näiden intressit tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toimijoiden erilaiset tarpeet ja lähtökohdat huomioidaan ja resursseja kohdennetaan erityisesti heikommassa asemassa oleville. Edustavuuden laajuus harkitaan tapauskohtaisesti niin, että osallistujien määrä on legitiimien ratkaisujen kannalta riittävä, muttei johda merkittävimpien vaikutusten kohteina olevien marginalisoitumiseen. Myös tulevat sukupolvet ja muu luonto huomioidaan keskustelussa.	Ovatko kaikki, joihin hanke vaikuttaa päässeet osallistumaan? Onko joillakin ryhmillä ollut käytännössä muita heikommalla mahdollisuuksilla osallistua? Miten tulokset ovat vastanneet niiden näkemyksiä, jotka eivät ole osallistuneet? Miten edustusta vaille jäävät intressit, kuten tulevat sukupolvet ja muu luonto on otettu huomioon?

Kriteeri	Kriteerin edellytykset	Arviointikysymykset
4. Tasavertainen ja luottamusta vaaliva vuoropuhelu	Laadukkaassa vuorovaikutuksessa vältetään eri ryhmien välisten hierarkioiden korostumista. Keskustelu on dialogista ja huomioi osallistujien erilaiset kyvyt vastaanottaa tietoa. Kaikilla osallistujilla on mahdollisuus esittää kriittisetkin näkemyksensä, tietonsa ja kysymyksensä. Luottamusta vaalitaan avoimuudella ja aidolla kiinnostuksella osallistujien näkemyksiä kohtaan ja mahdollisuuksien mukaan päätöksentekovaltaa osallistujille jakavia osallistumismenetelmiä hyödyntämällä.	Ovatko erilaiset näkökulmat tulleet kuulluiksi? Onko keskustelu ollut vasta- vuoroista? Onko osallistujien erilaiset kyvyt ja kapasiteetit osallistua huomioitu? Onko tasa-arvoinen ja eri toimijoiden välistä luottamusta lisäävä kanssakäyminen toteutunut?
5. Näkemysten huomioiminen ja niiden vaikuttavuuden todentaminen	Kaikkiin osallistujien näkemyksiin, huoliin ja kysymyksiin vastataan asianmukaisesti niiden esittäjän asema huomioon ottaen. Vastaukset ovat avoimia ja hyvin perusteltuja. Tuodaan selkeästi esiin, miten osallistuminen on vaikuttanut tehtyihin päätöksiin. Myös se, miksi kaikkia ehdotuksia ei ole voitu huomioida, on kyettävä perustelemaan osallistujille.	Onko ehdotusten hyväksyminen tai hylkääminen perusteltu avoimesti ja johdonmukaisesti? Onko jälkeenkäynnin voitu todentaa, mitä palautteelle on tapahtunut?
6. Perustelujen avoimuus ja johdonmukaisuus	Päätöksiä koskevat perustelut esitetään avoimesti ja niiden saavutettavuus varmistetaan. Perustelut ovat johdonmukaisia ja näyttöön perustuvia, eivätkä ne muutu niiden esittämisen ajankohdasta tai vastaanottajasta riippuen. Perusteluissa huomioidaan paikallisen tason ohella myös laajempi konteksti: hyödyt ja haitat suhteutetaan avoimesti energia-/vihreän siirtymän kokonaistavoitteisiin.	Onko osallisille avattu, miksi juuri tämä ratkaisu ja sijainti on valittu? Millä perusteella vaihtoehtoja on hylätty? Miten paikalliset haitat on suhteutettu yhteiskunnallisiin hyötyihin?
7. Refleksiivisyys, oppiminen ja uudelleenarviointi	Vuorovaikutuksessa ollaan avoimia uudelle tiedolle ja erilaisille argumenteille. Osapuolet ovat valmiita muuttamaan käsityksiään ja myös hankkeeseen voidaan tehdä muutoksia uuden tiedon ja argumenttien perusteella. Hankkeiden prosessit suunnitellaan siten, että virheiden korjaaminen tai tarvittaessa hyvittäminen on mahdollista. Osallistujilla on mahdollisuus muutoksenhakuun.	Onko suunnitelmia voitu muuttaa uuden tiedon perusteella? Ovatko osapuolet oppineet toisiltaan? Onko ratkaisuihin ollut mahdollista hakea muutosta?

Kriteeri	Kriteerin edellytykset	Arviointikysymykset
8. Jatkuva vuoro- vaikutus ja vastuu hankkeiden vaiku- tuksista	Laadukas vuorovaikutus on prosessi, joka jatkuu tehtyjen päätösten ja hankkeen valmistumisen- kin jälkeen. Hankkeen vaikutuksia seurataan vuorovaikutuksessa eri osapuolten kanssa. Mahdollisesti ilmeneviin haittoihin reagoidaan asianmukaisesti. Mahdollisuuksista lieventää tai kompensoida haittoja keskustellaan avoimesti tietoa pimittämättä.	Onko osallisilla ollut tosiasi- allinen mahdollisuus tuoda esiin toteutuksessa ilmeneviä ongelmia? Kenen vastuulla on ollut vasta- ta palautteeseen? Onko todennettu, miten osal- listen huolenaiheita on käsitel- ty? Onko esimerkiksi hankkeen haittoja seurattu, lievennetty ja tarvittaessa kompensoitu?

7. Johtopäätökset

Tässä muistiossa on kuvattu kirjallisuuskatsaukseen perustuen laadukkaan vuorovaikutuksen osatekijöitä. Muistiossa esitetään myös ehdotus laadukkaan vuorovaikutuksen kriteeristöksi vihreän siirtymän investointihankkeissa. Tehty tarkastelu yhdistää erilaisia tutkimuskirjallisuudesta nousevia laadukkaan vuorovaikutuksen osatekijöitä. Ehdotus kriteeristöksi sisältää arvioivia kysymyksiä, jotka on tarkoitettu hyödynnettäväksi hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen osana. Tavoitteena ei kuitenkaan ole ollut osallistumisen tai vuorovaikutuksen laadun mittarien kehittäminen – eikä myöskään opas vihreän siirtymän hanketoimijalle laadukkaan osallistamisen menetelmistä. Näiden sijaan muistiossa on pyritty nostamaan esiin ja jäsentämään tekijöitä, joihin tulisi kiinnittää huomiota laadukkaan vuorovaikutuksen edistämiseksi vihreän siirtymän investointihankkeissa.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella laadukas vuorovaikutus jäsentyy seitsemän osatekijän kokonaisuudeksi. Osatekijät voidaan kytkeä osallistumisen lähtökohtien, prosessin laadun ja sen lopputulosten piirteisiin. Prosessin lähtökohtien osalta olennaisia ovat

- Osallistujien aidot **vaikutusmahdollisuudet** ja näennäisosallistumisen ehdoton välttäminen
- Osallistumisen **ajoituksen**, riittävän varhaisen aloittamisen ja pitkäjänteisyyden merkitys sekä
- Osallistumisen laajuus eli **inkluisio**, jossa korostuu kaikkien vaikutusten kohteena olevien mahdollisuus osallistua.

Prosessin aikana tapahtuvan vuorovaikutuksen laadun osatekijöitä ovat

- **Tiedon avoimuus ja saavutettavuus**, joka pohjustaa myös muita osallistumisen muotoja
- Prosessin **tasavertaisuus** eli valta-asemien tunnistaminen ja tasoittaminen sekä osallistujien kapasitointi ja tarvittavan tuen varmistaminen.

Prosessin lopputulosten kannalta vuorovaikutuksen laatua tukee

- Prosessin **jälkihoito**, eli mahdollisuus päätösten seurantaan ja palautteeseen sekä muutoksenhakuun. Lisäksi
- **Luottamuksen** rakentaminen henkilö- ja organisaatiotasolla on tavoite, joka parantaa vuorovaikutuksen laatua läpi prosessin.

Laadukkaan vuorovaikutuksen osatekijät eivät ole toisistaan irrallisia eivätkä ne ole vaihdettavissa keskenään; esimerkiksi tiedon avoimuutta lisäämällä ei voida paikata puutteita osallisten tasaveroisessa kohtelussa. Sen sijaan kytkökset vuorovaikutuksen laatutekijöiden välillä nousivat

selvästi esiin. Esimerkiksi osallistumisen vaikuttavuus kytkeytyy prosessien ajoitukseen: vaikuttavuus jää olemattomaksi, mikäli vuorovaikutus aloitetaan liian myöhään tai se tapahtuu merkittävien päätösten suhteen väärään aikaan. Laadukas vuorovaikutus voi tukea luottamuksen rakentumista erityisesti, jos osalliset pääsivät mukaan varhaisessa vaiheessa ja heillä oli merkityksellistä vaikutusvaltaa prosessissa – ja jos prosessit olivat läpinäkyviä (vrt. Radtke 2025). Eri osatekijöiden yhdistelmät vaikuttavat osallisten kokemukseen, mikä määrittelee edelleen prosessin ja koko investointihankkeen hyväksyttävyyttä. Epäluottamus on omiaan vähentämään kaikkien osallistumisen muotojen hyötyjä ja vuorovaikutuksen (koettua) laatua.

Samalla jokainen hanke on erilainen, ja hankkeiden sisällä vuorovaikutus voi olla monipuolista ja monivaiheista. Osallistumisen sovittaminen erilaisiin konteksteihin – ja näiden kontekstien ymmärtäminen – nousikin esiin tutkimuskirjallisuudessa tärkeänä osallistumisen ja vuorovaikutuksen laatutekijänä. Kontekstitietoisuuden puute puolestaan on yksi syy pieleen menneiden osallistamisprosessien taustalla. Kontekstisidonnaisuus ja sen ymmärtäminen voi johtaa myös prosessien parempaan mitoitukseen ja resursointiin: kaikkiin tilanteisiin ei välttämättä tarvita samanlaisia osallistumisen järjestelyitä.

Kirjallisuuskatsaus osoitti myös, että laadukas vuorovaikutus on yksi osatekijä laajemmassa osallistumisen rakenteiden ja menetelmien kontekstissa, joka sisältää sekä osallistumisen institutionaalisia rakenteita (lakiin kirjatut päätöksenteko- ja osallistumisoikeudet) että erilaisia lähestymis- ja menettelytapoja (esimerkiksi kuulemiset, yhteissuunnittelun tai taloudellisen osallistumisen muodot) ja käytännön tilanteisiin ja yksittäisiin investointihankkeisiin kiinnittyviä sovelluksia. Laadukas vuorovaikutus voi vaikuttaa hanketasolla esimerkiksi toimijoiden välisten suhteiden ja luottamuksen rakentamisessa suoraan yksittäisten prosessien laatuun ja legitimitettiin, mutta sen vaikutukset hankkeiden muihin hyväksyttävyyden osatekijöihin (esimerkiksi vaikutuksiin ja paikalliseen kontekstiin) ovat vaikeasti todennettavia ja luonteeltaan välillisiä.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella laadukas vuorovaikutus voi parhaimmillaan vahvistaa päätöksenteon legitimitettä, monipuolistaa päätösten tietopohjaa, lisätä luottamusta ja oppimista, parantaa sosiaalista hyväksyttävyyttä ja ehkäistä niin konflikteja kuin oikeudellisia valituskierteitä. Näiden hyötyjen toteutuminen edellyttää yleensä lainsäädännön minimitalon ylittämistä. Vuorovaikutus tulisikin nähdä jatkumona, jossa yhdistyvät mahdolliset sääntelyn asettamat vaatimukset ja erilaiset epämuodolliset vuorovaikutustilanteet ja -menetelmät kertaluonteisten kuulemisten sijaan. Joka tapauksessa avoimuus siitä, mihin osallistujat voivat vaikuttaa (odotusten hallinta) ja vaikutusten todentaminen (osallistumisen vaikuttavuus) ovat vuorovaikutuksen laadun kannalta avainasemassa. Kirjallisuudessa usein hyödynnetty IAP2 -osallistamisen malli voi olla tässä mielessä

hyödyllinen; malli sisältää jokaisen asteen kohdalla osallisille (ks. liite 2) annettavan lupauksen siitä, mitä he voivat odottaa prosessilta ja miten suoraan heidän roolinsa kytkeytyy ratkaisujen muotoiluun.

Lopulta myös asennoituminen vuorovaikutukseen on osa sen laatua. Vuorovaikutusta ei tulisikaan nähdä ainoastaan päälle liimattuna osana hankkeiden suunnittelua ja toteutusta, tai pakollisena osana lakisääteistä osallistamisprosessia. Vuorovaikutuksen laatua voisi tukea myös pyrkimys pois mahdollisimman nopeaa hyväksyntää tavoittelevasta instrumentaalista osallistamisesta kohti substanttiivista ja normatiivista asennoitumista (vrt. Stober ym. 2021). Näin vuorovaikutus voitaisiin nähdä tiiviimmin osana suunnittelun ja päätöksenteon laatua sekä itsessään tärkeänä keinona kohentaa vihreän siirtymän reiluutta ja oikeudenmukaisuutta.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella laadukas vuorovaikutus voi parhaimmillaan vahvistaa päätöksenteon legitimitettä, monipuolistaa päätösten tietopohjaa, lisätä luottamusta ja oppimista, parantaa sosiaalista hyväksyttävyyttä ja ehkäistä niin konflikteja kuin oikeudellisia valituskierteitä.

Lähteet

Aas, Ø., Devine-Wright, P., Tangeland, T., Batel, S., & Ruud, A. (2014). Public beliefs about high-voltage powerlines in Norway, Sweden and the United Kingdom: A comparative survey. *Energy Research & Social Science*, 2, 30–37. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2014.04.004>

Arler, F., Sperling, K., & Borch, K. (2023). Landscape Democracy and the Implementation of Renewable Energy Facilities. *Energies*, 16(13), 4997. <https://doi.org/10.3390/en16134997>

Armeni, C. (2023). What justice? The scope for public participation in the European Union Just Transition. *Common Market Law Review*, 1027–1054. <http://www.kluwerlawonline.com/api/Product/CitationPDFURL?file=Journals\COLA\COLA2023073.pdf>

Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Bauwens, T., Gotchev, B., & Holstenkamp, L. (2016). What drives the development of community energy in Europe? The case of wind power cooperatives. *Energy Research & Social Science*, 13, 136–147. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.12.016>

Blohm, M., & Dettner, F. (2023). Green hydrogen production: Integrating environmental and social criteria to ensure sustainability. *Smart Energy*, 11, 100112. <https://doi.org/10.1016/j.segy.2023.100112>

Borch, K., Kirkegaard, J. K., & Nyborg, S. (2023). Three Wind Farm Developments, Three Different Planning Difficulties: Cases from Denmark. *Energies*, 16(12), 4662. <https://doi.org/10.3390/en16124662>

Boutilier, R. G. (2020). Narratives and networks model of the social licence. *Resources Policy*, 69, 101869. [doi:https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2020.101869](https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2020.101869)

Boutilier, R. G., & Thomson, I. (2026). Four factors of the social licence: A rejuvenation of the original quest. In T. Mononen & L. Peltonen (Eds.), *Future Transitions in the Mining Industry : Challenges, Controversies and Responses* (1 ed., pp. 53–74). United Kingdom: Routledge.

Bryson, J. M. (2004). What to do when Stakeholders matter: Stakeholder Identification and Analysis Techniques. *Public Management Review*, 6(1), 21–53. <https://doi.org/10.1080/14719030410001675722>

Buchner, M., ym. (2025). Public acceptance of green hydrogen production in Germany. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 203, 115057. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2024.115057>

Buhmann, K., Bowles, P., Cambou, D., Hurup Skjervedal, A.-S., & Stoddart, M. (2021). Toward socially sustainable renewable energy projects through involvement of local communities: Normative aspects and practices on the ground. In D. C. Natcher & T. Koivurova (Eds.), *Renewable economies in the Arctic: A state of knowledge* (ss. 165–183). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003172406-9>

Cambou, D. (2020). Uncovering Injustices in the Green Transition: Sámi Rights in the Development of Wind Energy in Sweden. *Arctic Review on Law and Politics*, 11, 310–333. <http://dx.doi.org/10.23865/arctic.v11.2293>

Carpentier, N. (2016). Beyond the Ladder of Participation: An Analytical Toolkit for the Critical Analysis of Participatory Media Processes. *Javnost - The Public*, 23(1), 70–88. <https://doi.org/10.1080/13183222.2016.1149760>

Ceglarz, A., Beneking, A., Ellenbeck, S., & Battaglini, A. (2017). Understanding the role of trust in power line development projects: Evidence from two case studies in Norway. *Energy Policy*, 110, 570–580. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.08.037>

Clausen, L. T., & Rudolph, D. P. (2019). (Dis)embedding the Wind – on People-Climate Reconciliation in Danish Wind Power Planning. *Journal of Transdisciplinary Environmental Studies*, 17(1), 5–21.

Clausen, L. T., Rudolph, D., & Nyborg, S. (2021). The good process or the great illusion? A spatial perspective on public participation in Danish municipal wind turbine planning. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 23(6), 732–751. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2021.1910017>

de Fine Licht, K., & Håkansson, M. (2025). Justice Under the Sun: Evaluating Procedural Justice in Large-Scale Solar Park Development. *Sustainable Development*, 33(2), Article sd.3562. <https://doi.org/10.1002/sd.3562>

de Fine Licht, K., & Håkansson, M. (2026). Justice illuminated: Applying mid-level normative principles to energy justice in solar photovoltaic development across urban and rural Sweden. *Energy Research & Social Science*, 135, 104686. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2026.104686>

Devlin, L. (2005). Factors Affecting Public Acceptance of Wind Turbines in Sweden. *Energy Policy*, 33(16), 2150–2158. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2004.04.016>

Dietz, T., & Stern, P. C. (Eds.). (2008). *Public participation in environmental assessment and decision making*. National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/12434>

Donahue, M., ym. (2026). The Renewable Energy Landscape: Power-to-X, Land Competition, and Ecological Balance. *Global Challenges*, 7, Article 70132. <https://doi.org/10.1002/gch2.70132>

Eikeland, P. O., Taranger, K. K., Inderberg, T. H. J., & Gulbrandsen, L. H. (2023). A wind of change in Norway: Explaining shifts in municipal stances on wind power by policy feedback and energy justice. *Energy Research & Social Science*, 104, 103231. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103231>

Elinkeinoelämän keskusliitto. (2026, 15.9.). *EK:n dataikkuna: Energiamurros ja datakeskukset kasvattavat investointilukuja, 5 miljardin hankkeet valmistumassa 2026*. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/ekn-dataikkuna-energiamurros-ja-datakeskukset-kasvattavat-investointilukuja-5-miljardin-hankkeet-valmistumassa-2026/> (haettu 7.10.2026)

Elkjær, L. G., & Horst, M. (2023). Rights or resources? Local actor roles in 'participation' and 'co-creation' in wind energy transitions. *Energy Research & Social Science*, 97, 102966. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.102966>

Ellingsen, H. S. (2026). Time grabbing as a chronopolitical mechanism in wind power development. Insights from Fosen and Frøya, Norway. *GAIA - Ecological Perspectives for Science and Society*, 35(2), 128–136. <https://doi.org/10.14512/gaia.35.2.25>

Energiateollisuus ry. (2025). *Suomalaisten energia-asenteet 2025* [Tutkimusraportti]. <https://energia.fi/tiedotteet/energia-asenteet-2025/> (haettu 7.10.2026)

Fiorino, D. J. (1990). Citizen Participation and Environmental Risk: A Survey of Institutional Mechanisms. *Science, Technology, & Human Values*, 15(2), 226–243. <https://doi.org/10.1177/016224399001500204>

Fingrid Oyj. (2026). *Sähkön tuotannon ja kulutuksen kehitysnäkymät: Fingridin ennuste Q3/2026*. <https://www.fingrid.fi/kantaverkko/kehittaminen/sahkon-tuotannon-ja-kulutuksen-kehitysnakymat/> (haettu 6.10.2026)

Fjellheim, E. M. (2023). "You Can Kill Us with Dialogue:" Critical Perspectives on Wind Energy Development in a NordicSaami Green Colonial Context. *Human Rights Review*, 24(1), 25–51. <https://doi.org/10.1007/s12142-023-00678-4>

Galgoczi, B. (2020). Just transition on the ground: Challenges and opportunities for social dialogue. *European Journal of Industrial Relations*, 26(4), 367–382. doi:10.1177/0959680120951704

Horsbøl, A., & Pedersen, A. G. J. (2026). Participatory potentials in energy transition: A municipal communication ecology. *Energy Research & Social Science*, 137, 104791. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2026.104791>

Huan, N., ym. (2026). Value perceptions outweigh contextual orientations in local support for hydrogen infrastructure. *Communications Earth & Environment*, 7, Article 3029. <https://doi.org/10.1038/s43247-025-03029-y>

Höppner, C. (2009). Public engagement in climate change – Disjunctions, tensions and blind spots in the UK. *IOP Conference Series. Earth and Environmental Science*, 8(1), 012010–012010. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/8/1/012010>

Ibfelt, J. (2026a, 27.5.). *Den er blevet rost og har vundet KL's klimapris, men i aften kan Thy-modellen få dødsstødet*. DR Nyheder. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/den-er-blevet-rost-og-har-vundet-kl-s-klimapris-men-i-aften-kan-thy-modellen-faa-doedsstoedet> (haettu 17.9.2026)

Ibfelt, J. (2026b, 25.6.). *Præmieret klimakommune trykker på pause-knappen*. DR Nyheder. <https://www.dr.dk/nyheder/viden/klima/præmieret-klimakommune-trykker-paa-pause-knappen> (haettu 17.9.2026)

International Association for Public Participation. (2024). *IAP2 spectrum of public participation* [Infographic]. International Association for Public Participation. https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/iap2_spectrum_2024.pdf (haettu 17.9.2026)

Islar, M., & Busch, H. (2016). 'We are not NIMBYs!': Exploring the relevance of ecological citizenship in local energy transitions. *Environmental Values*, 25(3), 303–326. <https://doi.org/10.3197/096327116X1455211228524>

Janhunen, S., Hujala, M., & Pätäri, S. (2018). The acceptability of wind farms: The impact of public participation. *Energy Policy*, 117, 450–460. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.03.044>

Jayawardhana, P., Kiehle, J., Calò, A., & Pongrácz, E. (2025). Hydrogen pipedreams or a new industrial revival: Industrial hydrogen demand by 2030 in Finland and Europe. *Renewable & Sustainable Energy Reviews*, 222, Article 115966. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2025.115966>

Jenkins, J., & Kurkinen, S. (2024). Wind Power, Mining, and Stakeholder Engagement in Finland. *Environmental Impact Assessment Review*, 104, 106419. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2023.106419>

Jenkins, K., McCauley, D., Heffron, R., Stephan, H., & Rehner, R. (2016). Energy justice: A conceptual review. *Energy Research & Social Science*, 11, 174–182. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.10.004>

Jikiun, S. P., Tatham, M., & Olstedal, V. M. (2023). Saved by hydrogen? The public acceptance of onshore wind in Norway. *Journal of Cleaner Production*, 408, 136956. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136956>

Johansen, K., & Emborg, J. (2018). Wind farm acceptance for sale? Evidence from the Danish wind farm co-ownership scheme. *Energy Policy*, 117, 413–422. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.01.038>

Johansen, K., & Upham, P. (2019). The post-normal politics and science of wind power planning: Evidence from a Danish near-shore wind farm tender. *Energy Research & Social Science*, 53, 182–193. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.04.027>

Järvelä, M., ym. (2020). *Ilmastotoimien sosiaalinen hyväksyttävyyys*. Suomen ilmastopaneeli (Ilmastopaneelin raportti 1/2020).

Jørgensen, M. L., Anker, H. T., & Lassen, J. (2020). Distributive fairness and local acceptance of wind turbines: The role of compensation schemes. *Energy Policy*, 138, 111294. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111294>

Kankare, V. (2026). *Tuulivoimaan liittyvät oikeudelliset kiistat oikeudenmukaisen siirtymän kipupisteinä – Analyysi valituksista hallinto-oikeuksiin*. Itä-Suomen yliopisto (Publications of the University of Eastern Finland: Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies, nro 21).

Karam, A., & Shokrgozar, S. (2023). “We have been invaded”: Wind energy sacrifice zones in Åfjord Municipality and their implications for Norway. *Norsk Geografisk Tidsskrift – Norwegian Journal of Geography*, 77(3), 183–196. <https://doi.org/10.1080/00291951.2023.2225068>

Karjalainen, T. P., & Järvikoski, T. (2010). Negotiating river ecosystems: Impact assessment and conflict mediation in the cases of hydro-power construction. *Environmental Impact Assessment Review*, 30(5), 319–327. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2010.04.004>

Khan, J. (2003). Wind power planning in three Swedish municipalities. *Journal of Environmental Planning and Management*, 46(4), 563–581. <https://doi.org/10.1080/0964056032000138435>

Kirkegaard, J. K., Cronin, T., Nyborg, S., & Karnøe, P. (2021). Paradigm shift in Danish wind power: the (un)sustainable transformation of a sector. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 23(1), 97–113. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2020.1799769>

Kirkegaard, J. K., Rudolph, D., Nyborg, S., & Cronin, T. (2023). The landrush of wind energy, its socio-material workings, and its political consequences: On the entanglement of land and wind assemblages in Denmark. *EPC: Politics and Space*, 41(3), 548–566. <https://doi.org/10.1177/23996544221143657>

Klok, C. W., Kirkels, A. F., & Alkemade, F. (2023). Impacts, procedural processes, and local context: Rethinking the social acceptance of wind energy projects in the Netherlands. *Energy Research & Social Science*, 99, Article 103044. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103044>

Cluskens, N., Alkemade, F., & Höffken, J. (2024). Beyond a checklist for acceptance: understanding the dynamic process of community acceptance. *Sustainability science*, 19(3), 831–846. doi:10.1007/s11625-024-01468-8

Knol-Kauffman, M., Solås, A.-M., & Arbo, P. (2023). Conflicts over marine and coastal common resources: Marine spatial planning and the blue economy in Norway. *Ocean & Coastal Management*, 240, 106568. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2023.106568>

Knudsen, J. K., ym. (2015). Procedural justice in electricity transmission grid planning: A comparison of Norway and the UK. *Land Use Policy*, 48, 299–308. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2015.06.012>

Korsnes, M., Loewen, B., Dale, R. F., Steen, M., & Skjølsvold, T. M. (2023). Paradoxes of Norway's energy transition: Controversies and justice. *Energy Research & Social Science*, 101, 103143. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103143>

Laitinen, E., Kiviranta, K., Wessberg, N., Saari, H., & Sanchez Nieminen, G. (2025). The ABC of Hydrogen Acceptance: How can Finland advance its transitioning to green hydrogen economy in a socially acceptable and just manner? VTT Technical Research Centre of Finland. VTT White Paper Vol. 2025

Landauer, M., & Komendantova, N. (2018). Participatory environmental governance of infrastructure projects affecting reindeer husbandry in the Arctic. *Journal of Environmental Management*, 223, 385–395. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.06.049>

Langer, K., Decker, T., & Menrad, K. (2017). Public participation in wind energy projects located in Germany: Which form of participation is the key to acceptance? *Renewable Energy*, 112, 63–73. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2017.05.021>

Larsen, R. K., Raitio, K., Stinnerbom, M., & Wik-Karlsson, J. (2017). Sami-state collaboration in the governance of cumulative effects assessment: A critical action research approach. *Environmental Impact Assessment Review*, 64, 67–76. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2017.03.003>

Lazoroska, D., Palm, J., & Bergek, A. (2021). Perceptions of participation and the role of gender for the engagement in solar energy communities in Sweden. *Energy, Sustainability and Society*, 11, Article 35. <https://doi.org/10.1186/s13705-021-00312-6>

le Maitre, J. (2024). Price or public participation: Community benefits for onshore wind in Ireland, Denmark, Germany and the UK. *Energy Policy*, 184, 113974. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113974>

Liljenfeldt, J. (2015). Legitimacy and Efficiency in Planning Processes—(How) Does Wind Power Change the Situation. *European Planning Studies*, 23(4), 811–827. <https://doi.org/10.1080/09654313.2014.952613>

Lindvall, D. (2023). Why municipalities reject wind power: A study on municipal acceptance and rejection of wind power instalments in Sweden. *Energy Policy*, 180, 113664. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113664>

Lindvall, D., Sörqvist, P., & Barthel, S. (2024). Overcoming the headwinds: Can policy design shape public acceptance of wind power in Sweden? *Energy Policy*, 186, 114035. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2024.114035>

Lundheim, H., & Löfström, E. (2025). Wind energy development in Norway: Exploring the emotional landscape. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1386921. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1386921>

Markard, J., Raven, R., & Truffer, B. (2012). Sustainability transitions: An emerging field of research and its prospects. *Research Policy*, 41(6), 955–967. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.02.013>

McCauley, D., & Heffron, R. (2018). Just transition: Integrating climate, energy and environmental justice. *Energy Policy*, 119, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.04.014>

McLaren Loring, J. (2007). Wind energy planning in England, Wales and Denmark: Factors influencing project success. *Energy Policy*, 35(4), 2648–2660. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2006.12.001>

Mohammed, L. I. (2026). When wind power is rejected: Sámi self-determination and restorative energy justice in Arctic Norway. *Energy Research & Social Science*, 132, 104569. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2026.104569>

Mundaca, L., Busch, H., & Schwer, S. (2018). 'Successful' low-carbon energy transitions at the community level: An energy justice perspective. *Applied Energy*, 218, 292–303. <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2018.02.109>

Mósesdóttir, L. (2024). Energy (in)justice in the green energy transition: The case of Fosen wind farms in Norway. *Technology in Society*, 77, 102563. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2024.102563>

Nenasheva, M., Bickford, S. H., Lesser, P., Koivurova, T., & Kankaanpää, P. (2015). Legal tools of public participation in the environmental impact assessment process and their application in the countries of the Barents Euro-Arctic Region. *Barents Studies: Peoples, Economies and Politics*, 2(1), 13–35.

Nielsen, H. N., Aaen, S. B., Lyhne, I., & Cashmore, M. (2019). Confronting institutional boundaries to public participation: a case of the Danish energy sector. *European Planning Studies*, 27(4), 642–663. <https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1531101>

Normann, S. (2022). "Time is our worst enemy:" lived experiences and intercultural relations in the making of green aluminium. *Journal of Social Issues*, 78(1), 163–182. <https://doi.org/10.1111/josi.12472>

Nystén-Haarala, S., Joona, T., & Hovila, I. (2021). Wind energy projects and reindeer herders' rights in Finnish Lapland: A Legal Framework. *Elementa: Science of the Anthropocene*, 9(1), Article 00037. <https://doi.org/10.1525/elementa.2020.00037>

Ornetzeder, M., & Rohrer, H. (2013). Of solar collectors, wind power, and car sharing: Comparing and understanding successful cases of grassroots innovations. *Global Environmental Change*, 23(5), 856–867. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2012.12.007>

Palm, J., Kojonsaari, A.-R., & Magnusson, D. (2025). Toward energy democracy: Municipal energy actions in local renewable energy projects. *Energy Research & Social Science*, 120, 103921. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.103921>

Papazu, I. (2016). Nearshore Wind Resistance on Denmark's Renewable Energy Island: Not Another NIMBY Story. *Science & Technology Studies*, 30(1), 3–22. <https://doi.org/10.23987/sts.55835>

Pedersen, E., & Johansson, M. (2012). Wind power or uranium mine: Appraisal of two energy-related environmental changes in a local context. *Energy Policy*, 44, 312–319. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.01.058>

Peltonen, L., Donner-Amnell, J., & Nokelainen, S. (2024). *Tuulivoiman hyväksyttävyyden nykytila ja näkymät Suomessa*. Itä-Suomen yliopisto (Publications of the University of Eastern Finland: Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies, nro 21).

Quick, K. S., & Bryson, J. M. (2016). Public participation. In C. Ansell & J. Torfing (Eds.), *Handbook on theories of governance* (pp. 158–169). Edward Elgar Publishing.

Radtko, J. (2025). Barriers and benefits of public participation in energy transitions – A meta-analysis of empirical evidence from Central Europe. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 221, 115693. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2025.115693>

Radtko, J., & Renn, O. (2024). Participation in Energy Transitions – A Comparison of Policy Styles. *Environmental Science & Policy*, 155, 103445. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2024.103445>

Rehage, M., Gómez, A. F., & Andreasson, L. M. (2026). Public participation in the decision-making chain of hydrogen pipelines – Mapping the preference-regulation gap. *Energy Research & Social Science*, 131, 104523. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.104523>

Renn, O., Webler, T., Wiedemann, P., & Schweizer, P.-J. (Eds.). (2025). *Fairness and competence in citizen participation: a critical review of formats for deliberative policymaking*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-032-02302-5>

Rodríguez-Pose, A., & Bartalucci, F. (2024). The green transition and its potential territorial discontents. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 17(2), 339–358. doi:10.1093/cjres/rsad039

Saglie, I.-L., ym. (2020). What shapes municipalities' perceptions of fairness in windpower developments. *Local Environment*, 25(1), 13–28. <https://doi.org/10.1080/13549839.2019.1704273>

Savaresi, A., Setzer, J., Bookman, S., Bouwer, K., Chan, T., Keuschnigg, I., . . . Wewerinke-Singh, M. (2024). Conceptualizing just transition litigation. *Nature Sustainability*, 7(11), 1379–1384. doi:10.1038/s41893-024-01439-y

Sehlin MacNeil, K. (2026). Mapping understandings of corporate social and sustainability responsibility in an era of green transition in Swedish Sápmi: recommendations for extractive industry improvements. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 22(2), 494–504. <https://doi.org/10.1177/1177180126108164>

Späth, L., & Scolobig, A. (2017). Stakeholder empowerment through participatory planning practices: The case of electricity transmission lines in France and Norway. *Energy Research & Social Science*, 23, 189–198. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.01.004>

Stirling, A. (2008). “Opening up” and “Closing down”: Power, Participation, and Pluralism in the Social Appraisal of Technology. *Science, Technology, & Human Values*, 33(2), 262–294. <https://doi.org/10.1177/0162243907311265>

Stober, D., Suškevičs, M., Eiter, S., Müller, S., Martinát, S. & Buchecker, M. (2021). “What Is the Quality of Participatory Renewable Energy Planning in Europe? A Comparative Analysis of Innovative Practices in 25 Projects.” *Energy Research & Social Science* 71: 101804

Suboticki, I., Heidenreich, S., Ryghaug, M., & Skjølsvold, T. M. (2023). Fostering justice through engagement: A literature review of public engagement in energy transitions. *Energy Research & Social Science*, 99, 103053. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2023.103053>

Sun, Y., ym. (2026). Mitigating local opposition in renewable energy projects expansion: Evidence from Denmark. *Renewable Energy*, 257, 124902. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2025.124902>

Suškevičs, M., Eiter, S., Martinat, S., Stober, D., Vollmer, E., de Boer, C. L., & Buchecker, M. (2019). Regional variation in public acceptance of wind energy development in Europe: What are the roles of planning procedures and participation? *Land Use Policy*, 81, 311–323. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.10.032>

Söderholm, P., Ek, K., & Pettersson, M. (2007). Wind power development in Sweden: Global policies and local obstacles. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 11(3), 365–400. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2005.03.003>

Söderman, T. (2006). Treatment of biodiversity issues in impact assessment of electricity power transmission lines: A Finnish case study. *Environmental Impact Assessment Review*, 26(3), 319–338. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2005.11.004>

Tarasova, E., & Rohrer, H. (2023). Marginalising household users in smart grids. *Technology in Society*, 72, 102185. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2022.102185>

Thygesen, J., & Agarwal, A. (2014). Key criteria for sustainable wind energy planning—lessons from an institutional perspective on the impact assessment literature. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 39, 1012–1023. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.07.102>

Tilastokeskus. (2025, 27. marraskuuta). *Fossiilittoman sähkön tuotannon osuus nousi 95 %:iin vuonna 2024*. <https://stat.fi/fi/julkaisu/cm1hs1qfy32tf07w5nzs9o0b> (haettu 29.9.2026)

Vasstrøm, M., & Lysgård, H. K. (2021). What shapes Norwegian wind power policy? Analysing the constructing forces of policymaking and emerging questions of energy justice. *Energy Research & Social Science*, 77, 102089. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102089>

Wagner, L., Raftopoulos, M., & Rasmussen, M. B. (2025). Fragmenting deliberation: Green hydrogen and the conditions for public participation. *World Development*, 196, 107147. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2025.107147>

Webb, J. A., Schofield, K. A., Cook, C. N., Fisher, J. R. B., Cheng, S. H., Christie, A., Cooke, S. J., Dubois, N. S., Frampton, G., Macura, B., Nichols, S. J., Richards, R., Aicher, R. J., Mason, S., Anderson, E., Betley, E., Borsuk, M., Busch, J., Carlson, S., ... Ridley, C. E. (2026). A standardized definition of rapid evidence assessment for environmental applications. *Conservation Letters*, 19(1), e70005. <https://doi.org/10.1111/con4.70005>

Webler, T., Tuler, S., & Krueger, R. (2001). What Is a Good Public Participation Process? Five Perspectives from the Public. *Environmental Management*, 27(3), 435–450.

Webler, T. (2025). Legitimacy in practice: Measuring what makes deliberative public participation “good”. In O. Renn, T. Webler, P. Wiedemann, & P.-J. Schweizer (Eds.), *Fairness and competence in citizen participation: A critical review of formats for deliberative policymaking* (pp. 11–32). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-032-02302-5_2

Weisdorf, M., Vangkilde, K. T., & Lex, S. (2025). Diverging energy horizons: Rethinking public resistance in the Danish renewable energy transition. *Energy Research & Social Science*, 121, 103945. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2025.103945>

Wesselink, A., Paavola, J., Fritsch, O., & Renn, O. (2011). Rationales for Public Participation in Environmental Policy and Governance: Practitioners’ Perspectives. *Environment and Planning. A*, 43(11), 2688–2704. <https://doi.org/10.1068/a44161>

Westerlund, M. (2020). Social Acceptance of Wind Energy in Urban Landscapes. *Technology Innovation Management Review*, 10(7), 35–45. <http://doi.org/10.22452/timr.v10i7.3>

Wüstenhagen, R., Wolsink, M., & Bürer, M. J. (2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. *Energy Policy*, 35(5), 2683–2691. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.enpol.2006.12.001>

Xu, X. (2025). Financing the transition to hydrogen residences: Investment challenges, economic barriers, and market incentives. *International Journal of Hydrogen Energy*, 100, 713–726. <https://doi.org/10.1016/j.ijhydene.2024.12.365>

Zuch, M., Carreño, S. E., & Ladenburg, J. (2026). Shining light on solar acceptance: Spatial context and question-order effects on public responses to ground-mounted PV installations. *Technology in Society*, 86, 103262. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2026.103262>

Liite 1. Sherry Arnsteinin (1969) kansalaisosallistumisen tikapuut -malli

Taso	Luokka	Pääluokka	Kuvaus
8.	Kansalaiskontrolli	3. Kansalaisvalta	Kansalaiset hallitsevat päätöksentekoa ja toimeenpanoa
7.	Delegoitu valta	3. Kansalaisvalta	Kansalaisille on siirretty merkittävää päätösvaltaa
6.	Kumppanuus	3. Kansalaisvalta	Kansalaiset ja viranomaiset jakavat vallan ja neuvottelevat tasavertaisesti
5.	Lepyttäminen – rajalliset myönnytykset	2. Näennäisosallistuminen	Kansalaisia kuullaan ja he voivat neuvoa, mutta lopullinen päätösvalta säilyy viranomaisilla
4.	Kuuleminen	2. Näennäisosallistuminen	Kansalaisilta pyydetään mielipiteitä esimerkiksi kyselyillä tai kuulemisilla
3.	Tiedottaminen	2. Näennäisosallistuminen	Kansalaisille välitetään tietoa, mutta vuorovaikutus on yksisuuntaista
2.	Terapia	1. Osallistumattomuus	Osallistuminen kohdistuu ihmisten asenteiden muuttamiseen eikä itse päätöksentekoon
1.	Manipulointi	1. Osallistumattomuus	Osallistuminen on näennäistä ja kansalaisia käytetään päätösten legitimointiin

Liite 2. IAP2-spektri (International Association for Public Participation 2024)

Vaikuttavuus päätökseen (5. = suurin, 1. = pienin)	Taso	Osallistumisen tavoite	Lupaus osallistujille
5.	Päätösvallan antaminen	Lopullinen päätösvalta annetaan osallistujille	Toteutamme sen, minkä te päättätte.
4.	Yhteistoiminta	Osallistujat kumppaneina ratkaisujen kehittämisessä	Hyödynnämme neuvojanne ja innovatiivisia ideoitanne ratkaisujen muodostamisessa sekä sisällytämme neuvonne ja suosituksenne päätöksiin mahdollisimman laajasti.
3.	Osallistuminen	Osallistujat aktiivisesti mukana prosessissa ja heidän näkemyksensä huomioidaan jatkuvasti	Työskentelemme kanssanne varmistaaksemme, että huolenne ja tavoitteenne näkyvät suoraan kehitettävissä vaihtoehdoissa, ja kerromme, miten osallistujilta saatu palaute on vaikuttanut päätökseen.
2.	Kuuleminen	Osallistujilta pyydetään palautetta vaihtoehdoista tai päätöksistä	Pidämme teidät ajan tasalla, kuuntelemme ja huomioimme huolenne ja tavoitteenne sekä kerromme, miten osallistujilta saatu palaute on vaikuttanut päätökseen.
1.	Tiedottaminen	Osallistujille tarjotaan tietoa, jotta he voivat ymmärtää asian ja eri vaihtoehdot	Pidämme teidät ajan tasalla.

SITRa

SITRAN MUISTIO 22.10.2026

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi
tuotettuja sisältöjä.

ISBN 978-952-347-488-8 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13
PL 160
00181 Helsinki
P. +358 294 618 991
LinkedIn @Sitra